

Araştırma Makalesi / Research Article

DOI: 10.29064/ijma.1540752

Kamu Yönetimi Teşkilatı Bağlamında Türkiye'de Su Yönetimi: Tespitler Ve Öneriler¹

Dilek TOPCU MUMLU²² Öğr. Gör. Dr. Giresun Üniversitesi, Giresun, Türkiye, dilek.topcu@giresun.edu.tr

Özet: Kamu yönetiminin yeniden yapılanma seyrine şekil veren özelleştirme, yerelleştirme ve yönetim stratejilerinin etkisiyle; kamu hizmetlerinin sağlanmasında iktisadi ve idari değişim adımları ülkelerin gündemine alınmıştır. Bu ülkelerden biri Türkiye; değişim adımlarının atıldığı alanlardan biri ise su yönetimidir. Kamu yönetiminde yeniden yapılanma adımları yasal düzenlemelerle yansıtılmış, merkezi yönetimlerden yerel yönetimlere yetki devredilmiş, yatırım finansmanının sağlanmasında kamu kaynaklarına ek olarak dış kaynaklı kredi destekleriyle ilerleyen bir su yatırımı ve yönetim sistemi geliştirilmiştir. Su hizmetlerinin sağlanmasında yerel yönetimlere yetki devredilmesi, su yatırımlarının finansmanı için ulus üstü kuruluşlarla iş birliği sağlanması, kamu-özel iş birliği ortaklığına dayalı yatırımların finansmanını sağlamaya elverişli bir yasal zemin oluşturulması Türkiye'de kamu yönetimi teşkilatı bağlamında su yönetiminin çok kademeli ve aktörlü bir yapı olarak şekillenmesinde etkili olmuştur. Normlar hiyerarşisinde yer alan farklı düzenlemelerin etkisiyle şekil alan bu yapı içinde mevcut su yönetiminin sorun tanımları da farklılık göstermektedir. Yasal ve kurumsal sorunlar, finansman, dağıtım ve işletim, su temini, kalitesi ve hijyen sağlama, kuraklık ve taşkın sorunları genel çerçevede ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türk kamu yönetimi teşkilat yapısının su yönetimine yönelik sacayaklarının mevcut durumunu, görev ve yetkilerini tanımlayan mevzuat temeliyle ortaya koymak; Türkiye'de su yönetiminin idari yapılanmasına ilişkin tespit ve öneriler sunmaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi, doküman ve içerik analizi tekniğinden faydalanılarak; genel çerçevede su yönetiminin yetki ve görevlerini tanımlayan mevzuat incelemesi yapılmıştır. Çalışma, Türkiye'de kamu yönetimi teşkilat yapısı içinde su yönetiminin mevcut durumuna yönelik tespitler ve getirdiği öneriler bakımından özgün değer taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Kamu Yönetimi, İdari Teşkilat, Su Yönetimi, Kamu Yönetimi, Yerel Yönetimler

JEL Sınıflandırması: H83, Q25, Q38

ORCID¹: 0000-0003-4998-2773

Başvuru Tarihi: 29.08.2024

Kabul Tarihi: 19.09.2024

Water Management In Turkey In The Context Of Turkish Public Administration: Findings And Recommendations

Dilek TOPCU MUMLU²² Lecturer Doctor, Giresun University, Giresun, Turkey, dilek.topcu@giresun.edu.tr

Abstract: With the effect of privatization, localization and governance strategies that shape the restructuring process of public administration; economic and administrative change steps in the provision of public services have been put on the agenda of countries. One of these countries is Turkey; one of the areas where change steps have been taken is water management. Restructuring steps in public administration have been reflected in legal regulations, authority has been transferred from central administrations to local administrations, and a water investment and management system has been developed that progresses with external credit supports in addition to public resources in the provision of investment financing. The transfer of authority to local administrations in the provision of water services, cooperation with supranational organizations for the financing of water investments, and the creation of a legal basis suitable for the financing of investments based on public-private partnerships have been effective in shaping water management as a multi-stage and multi-actor structure in the context of public administration organization in Turkey. The problem definitions of the current water management also differ within this structure, which has been shaped by the effect of different regulations in the hierarchy of norms. Legal and institutional problems, financing, distribution and operation, water supply, quality and hygiene, drought and flood problems come to the forefront in the general framework. The purpose of this study is to reveal the current status of the Turkish public administration organizational structure's water management tripods, their duties and authorities, to make determinations regarding the administrative structure of water management in Turkey and to present suggestions for its future. In the study, a review of the legislation defining the authorities and duties of water management was conducted by using the qualitative research method, document and content analysis technique. The study has original value in terms of the suggestions it brings to the current status of water management within the public administration organizational structure in Turkey at the level of legislation.

Keywords: Turkish Public Administration, Administrative Organization, Water Management, Public Administration, Local Government.

JEL Classification: H83, Q25, Q38

ORCID¹: 0000-0003-4998-2773.

Received Date: 29.08.2024

Accepted Date: 19.09.2024

¹ Bu çalışma, 16-18 Mayıs 2024 tarihlerinde Tunceli İlinde Munzur Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen 24. Uluslararası Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR 24) kapsamında sözlü bildiri olarak sunulan çalışmanın geliştirilmesi ve yeniden düzenlenmesiyle yayına hazır hale getirilmiştir.

GİRİŞ

Dünya ve Türkiye özelinde su kaynaklarının yönetim sürecinde meydana gelen değişikliklerin tarihsel süreç ve gelişen koşullar bağlamında analizi su yönetiminin geleceğine yönelik tespit ve önerilerin geliştirilmesi açısından elzemdir. Sonsuz ve sınırsız bir kaynak olmaması, tüm canlılar için yaşamsal bir kaynak olma özelliği dikkate alındığında; küresel ve ulusal ölçekte su yönetimi ülke yönetimlerinin temel gündemi olma özelliğini korumaktadır. Merkezi bir planlama konusu olarak gündeme alınan kamusal su yönetimi, kamu otoritelerinin sorumluluğunda planlama, örgütlenme, yatırım, denetim işlevlerini içermektedir. Kamu yönetiminin öncülüğünde gerçekleşen su yönetimi ve bu temelde sağlanan kamu hizmeti anlayışıyla sürdürülen politikalar, kamu yönetimi paradigmalarındaki değişim sürecinden etkilenerek yapısal bir yenilenme süreci geçirmektedir. Refah devleti anlayışının değişimi, devletin ekonomik ve sosyal hayattaki rolünün sorgulanması, kamu hizmeti kapsamının yeniden değerlendirilmesini gerektirmiştir. Yeni kamu yönetimi yaklaşımı doğrultusunda, devletin sunduğu hizmetlerin piyasa mekanizmasıyla ilişkilendirilmesi su yönetimine yönelik kamusal politikaları etkilemiştir (Altın, 2013: 109). Neoliberal politikaların kamu yönetimini etkilediği bu süreçte su yönetimi; kullanıcı ve özel sektör katılımına yönelik özelleştirme ve yerelleştirme adımlarıyla karşı karşıya kalmıştır (Çınar, 2009: 129).

Suyun bir insan hakkı olarak değerlendirilmesi, su kaynaklarının kullanımı ve erişimine yönelik politikaları gündemde tutmuştur. Su kaynaklarının tüm kullanıcılar için erişilebilir olması, adil ve yeterli paylaşım koşullarına uygunluk zemininin piyasa mekanizmasıyla ilişkilendirilmeden doğrudan kamu hizmetiyle ilişkilendirilmesi su hakkıyla ilişkilendirilmiştir (Şirin, 2010: 99). Pozitif yönlü haklar bağlamında devlete birtakım sorumluluklar getiren kamusal su hakkı; su kullanımında dışlanma olmadan herkesin kullanımına açık, ortak mal niteliğinin korunması; rekabet koşullarının etkin olduğu piyasa ekonomisine terk edilmeden kamu yönetimi sorumluluğunda planlanması ve yönetilmesi vurgusuyla kamu yönetiminin bir nesnesi olarak tanımlanmıştır (Topçu, 2009: 57; Kılıç, 2009: 46-49). İnsan yaşamı için önemi dikkate alındığında su yönetimine yönelik yaklaşımlardaki değişimi, uluslararası aktörlerin su yönetimi yaklaşımlarının tarihsel arka planıyla somutlaştırmak mümkündür.

Su hakkı söyleminin ülkelerin kamu yönetimi ve politikaları gündemindeki yerine etkileyen unsurlar arasında uluslararası aktörler yer almaktadır. Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, Dünya Su Forumu, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü gibi su yönetimine uluslararası düzlemde etkisi olan aktörlerin etki çerçevesi aşağıdaki gibi özetlenebilir (Ayrangöl, 2019:143-147; İlhan, 2011: 48-58; Dalkılıç vd.,2008: 415; Eğerci, 2006:13).

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile çevre politikası arasında ilişki kuran Avrupa Birliği (AB), su yönetimine yönelik düzenlemelerini çevre politikaları bağlamında şekillendirmektedir. 2000 yılından itibaren uygulamaya konulan Avrupa Su Çerçeve Direktifi, Avrupa kıtasında yer alan tüm su kaynaklarının geliştirilecek entegre su yönetimi düşüncesiyle korunmasını tarif eden bir düzenleme olarak kabul edilmektedir. Su kullanımlarında suya erişim hakkı göz önünde bulundurularak fiyatlandırma yapılması, su kaynaklarının kullanımında gelecek nesillerin su kullanım haklarını göz önünde tutan sürdürülebilirlik ilkesine bağlı kalınması, tüm canlıların yaşamına olan etkisi dikkate alınarak suyun stratejik bir kaynak olarak değerlendirilmesi ve bu süreçte küresel ölçekte su kaynakları dinamiğini dikkate alan uluslararası işbirliklerinin geliştirilmesine zemin oluşturulması gibi temel ilkeler AB'nin su yönetim sürecinin sınırlarını çizmektedir (Dalkılıç vd.,2008: 415; Eğerci, 2006:13).

Birleşmiş Milletler (BM) bünyesinde kurulan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından farklı

tarihlerde düzenlenen konferanslar ve oluşturulan raporlar BM su kaynaklarının yönetimine yönelik bakış açısını ortaya koymaktadır. Bu yönde BM tarafından kabul edilen Stokholm Deklarasyonu (1972), herkesin temiz bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğunu vurgulamaktadır. BM'nin "Ortak Geleceğimiz" adlı Bruntland Raporu (1987), sürdürülebilir kalkınmanın gelecek nesillerin doğal kaynaklardan faydalanma hakkını gasp etmeden de mümkün olacağını kabul etmektedir. Benzer yönde Rio Deklorasyonu (1992), insanların sürdürülebilir kalkınma konusunun merkezinde yer aldığını kabul etmekte; üretim ve tüketim dengesinin sağlanması ve nüfus politikalarının planlanması konusunda çalışmaların yapılmasını vurgulamaktadır. BM'nin Dublin Konferansı'nda (1992) alınan kararlar suyun ekonomik bir mal olduğunu küresel bir metin üzerinden tarif etmektedir. Su kaynaklarının sürdürülebilir niteliğini su kullanımlarının maliyeti ile ilişkilendiren Dublin Kararları; su kaynaklarının bütünsel yönetimi ve tam maliyeti prensibi, su yönetimine özel sektör katılımı gibi temel kavramları kapsamaktadır (Ayrangöl, 2019:143-147).

Su yönetim sürecini uluslararası düzlemde etkileyen aktörlerden biri olan Dünya Bankası (DB), üye ülkeleriyle yapılan anlaşmalarda su hizmetlerinin ticarileştirilmesini ön koşul olarak belirlemektedir. Su yönetiminin gerçekleştirilmesinde merkezi yönetimlerin yerel yönetimlere yetki devretmesine yönelik adımları destekleyen DB; su yatırımlarının finansmanında devlet desteği yerine özel sektör katılımına imkan sağlayan yerelleşme ve özelleştirme politikalarının takip edilmesine öncülük etmektedir. Suyun ekonomik değeri ön planda olan bir piyasa aracı olarak kabul edilmesini vurgulayan Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD), küresel su piyasasındaki gelişmeleri yorumlayarak çeşitli devlet ve şirketlere "Su Yönetişim İlkeleri" adı altında öneriler sunmaktadır. Dünya Su Forumu (WWF) ise su kaynaklarının gıda, tarım, hayvancılık, sanayi, enerji, kentsel kullanım gibi çok boyutlu kullanım alanları dikkate alınarak yönetilmesinde kamu ve özel sektör iş birliğine dayalı bir katılımcı sistem geliştirilmesi, yerel düzeyde su yönetimleri ve sistemleri için sürdürülebilir finans kaynakları sağlanması ve sürdürülebilirlik yönünde fiyatlandırma politikalarını desteklemektedir (İlhan, 2011: 48-58).

Uluslararası aktörlerin su yönetimine yönelik söylemleri, ülkelerin ulusal su politikalarındaki değişimle somut hale gelmektedir. Çınar (2009), su yönetimi ve politikalarında değişikliği görünür hale getiren diğer temel göstergeleri; fiyatlandırma ve talep yönetimi, yerelleştirme, su yatırım maliyetlerinin geri dönüşünün hesaplanması, özelleştirme, kullanıcı ve özel sektör katılımı şeklinde sıralamaktadır (Çınar, 2009:130-131).

Sanayileşme, hızlı nüfus artışı, su kullanımındaki alışkanlıkların değişimi, kentleşme ile birlikte hızla artan su talebi ve kirlenmenin su kaynakları üzerinde oluşturduğu baskı su yönetimlerinin çözüm arayışlarını hızlandırmaktadır. Bu zorluklar, doğadaki tüm canlılar için su kaynaklarının daha etkin bir şekilde kullanılabilmesi ihtiyacını ön planda tutmaktadır. Etkinlik ve verimlilik kavramlarının su yönetimiyle ilişkilendirilmesini sağlayan yönetim anlayışındaki değişimlerin, doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimiyle ilişkisi su kaynaklarının genel planlama anlayışı ile su havzasını esas alacak şekilde yönetilmesine yönelik politikaların geliştirilmesinde etkili olmuştur (Yıldız, 2019: 4). Gerek küresel aktörlerin su yönetimi üzerindeki etkileri, gerekse kamu yönetiminin neoliberalizm etkisiyle yeniden yapılanma sürecine girmesi; ülkelerin yerelleştirme ve özelleştirme ekseninde su hizmeti sunumuna yönelmesi ve su yönetiminin idari yapılanmasında reforma gidilmesini etkilemiştir. Etkinin görüldüğü ülkelerden biri Türkiye; yeniden yapılanma sürecinden etkilenen alanlardan biri su yönetimidir.

Türkiye'de su yönetim yapısındaki değişikliklerin tarihsel arka planını, uygulamaya konulan yasal düzenlemeler ve bu düzenlemeler doğrultusunda su yönetim yapısındaki yetki ve sorumluluğun somutlaştığı idari

yapıyla değerlendirmek mümkündür. Anayasanın 123. maddesinde belirtilen idarenin bütünlüğü ilkesi çerçevesinde; Türkiye'de su yönetiminin gerçekleşmesinde, merkezi ve yerel yönetimler düzeyinde sorumluluk tanımlanan yönetim birimleri bulunmaktadır. Merkezi yönetim düzeyinde su yönetiminin idari yapılanmasında; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı ön plana çıkmaktadır. Ayrıca İçişleri Bakanlığı sorumluluğunda Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı; Dışişleri Bakanlığı bünyesinde Avrupa Birliği Başkanlığı gibi birimler, merkezi yönetim düzeyinde bakanlıkların su yönetim süreçleriyle ilişkilendirilen birimlerdendir. Yerel yönetimler düzeyinde ise il özel idaresi, belediyeler ve köy yönetimleri ön plana çıkmaktadır. Çalışma, Türk kamu yönetimi teşkilat yapısının su yönetimine yönelik sacayaklarının mevcut durumunu, görev ve yetkilerini tanımlayan mevzuat temeliyle ortaya koymak; Türkiye'de su yönetiminin idari yapılanmasına ilişkin tespitlerde bulunmak ve öneriler sunmak amacındadır.

2.TÜRKİYE'DE SU YÖNETİMİ: SU POTANSİYELİ VE KULLANIMINA İLİŞKİN MEVCUT DURUM

Dünya üzerinde bulunan su kaynaklarının %97'lik dilimi tuzlu su kaynaklarına karşılık gelmektedir. Yaklaşık %3'lük dilim ise tatlı su kaynakları potansiyelini yansıtmaktadır. Belirtilen %3'lük dilimde bulunan tatlı su kaynaklarının yaklaşık %70'i buz ve buzla örtülü alanlarda, %30'luk dilimi ise yeraltında bulunmaktadır. Tatlı su kaynaklarının yalnız %0,3 kısmını nehir ve göller oluşturmaktadır. Mevcut tatlı su kaynaklarına kullanım taleplerinin yoğunlaştığı alanlar ve oransal dağılımı ise şöyledir: Tarım sektörü %70; sanayi sektörü %20; evsel kullanımlar yaklaşık %10 (Turan ve Bayrakdar, 2020: 4).

Yaşamsal faaliyetler için önemi tartışılmaz olan su kaynaklarının kişi başına düşen kullanım miktarı, dünya ülkelerinin gelecek yıllarda karşılaşacağı su yönetim sorunlarına yönelik öngörüler geliştirilmesi bakımından önemlidir. Uluslararası düzlemde su kaynaklarının kıtlık veya stresle ilişkilendirilmesinde kullanılan Falkenmark indeksine göre yılda kişi başına düşen su miktarı 1.000-1.700 m³ arası olan ülkelerin "su sıkıntısı" içinde oldukları ifade edilmektedir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2023:10).

Nüfus artışı, sanayileşme, şehirleşme, tarımsal üretimdeki artış, su kullanım alışkanlıklarındaki değişim temelinde su kaynakları üzerinde oluşan kullanıcı baskısı ile yağışların azalması, küresel ısınma ve iklim değişikliği etkisi; Dünyada ve Türkiye'de, kişi başına düşen su varlığının yıllık miktarının azalma eğiliminde olmasına neden olmuştur. Türkiye'nin yıllık toplam yağış miktarı 450 milyar m³'dür. Yıllık ortalama yüzey akış miktarı 185 milyar m³'tür. 2022 yılı verilerine göre, Türkiye genelinde yer altı suyu toplam miktarı yaklaşık 17,80 milyar m³'tür. Bu suyun %64'ü tarımsal sulama, %24'ü içme-kullanma amaçlı su, yaklaşık %9'u ise sanayi amaçlı su olarak kullanılmaktadır. 2022 yılında kullanılan yer üstü suyu miktarı yaklaşık 41 milyar m³'tür. Tahsis edilen yer üstü ve yer altı suları toplamının %77'si tarımsal sulama, %23'ü ise içme-kullanma suyu ve sanayi sektörlerinde kullanılmaktadır (Şiltu ve Akça, 2023: 15-16). Bununla birlikte, Türkiye'nin yer üstü ve yer altı suyu etkisiyle oluşan yıllık toplam kullanılabilir su miktarı 112 milyar m³; 2022 yılı kişi başına düşen su miktarı ise 1.322 m³'tür. Bu miktar, uluslararası düzlemde kabul edilebilirliği olan Falkenmark indeksine göre Türkiye'yi su stresi yaşayan ülkeler arasında konumlandırmaktadır (DSİ, 2023). Tarım ve Orman Bakanlığı, Su Yönetimi Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan "*Değişen İklim Uyum Çerçevesinde Su Verimliliği Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2023-2033*" artan nüfusla birlikte kişi başına düşen kullanılabilir yıllık su miktarının 2030 yılından sonra 1.000 m³ altına düşme beklentisine yer vermektedir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2023: 10). Bu durum, geleceğe yönelik kullanımlarını ve sürdürülebilirliğini sağlamak üzere, sınırları yönetim konusu ile çizilen bir araştırma zeminiyle su kaynaklarını

ilişkilendirmektedir.

3.TÜRKİYE'DE SU YÖNETİMİNİN YASAL ÇERÇEVESİ

Politika hedefleri ve bu doğrultuda alınan planlama kararları, normlar hiyerarşisi temelinde uygulamaya konulmaktadır. 1982 Anayasası'nın 17. maddesinde vurgulanan yaşama hakkı ile su hakkı arasında ilişki kurulmaktadır. Anayasanın 56. maddesinde "*çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemenin devlet ve vatandaşların ödevi*" vurgusuyla çevre hakkı ve insan hakları arasında bir bağlam için zemin bulunmaktadır². Anayasanın 168. Maddesinde yer verilen "*Tabii servetler ve kaynaklar devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bu kaynakların aranması ve işletilmesi hakkı devlete aittir.*" düzenlemesi, doğal kaynakların kullanımında, hizmet sağlama ve kaynaklardan faydalanma noktasında devletin tekel niteliğine zemin oluşturmaktadır.

Su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını sağlamaya zemin oluşturan temel normlardan bir diğeri uluslararası sözleşmelerdir. Anayasal düzeyde sınırları çizilen sözleşmeler, "*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir.*" (Any. Md.90/5) düzenlemesi su yönetimini etkilemektedir. Türkiye'nin Irak, İran, Suriye, Yunanistan, Rusya ve Avrupa Birliği ile sınır aşan suların yönetimi konusunda düzenlemeleri³ mevcuttur (Yeter, 2017: 63-82).

Türkiye'de su yönetim yapısına şekil veren normlardan kanun, yönetmelik ve tebliğlerin su yönetimindeki yapısal değişim süreciyle ilişkilendirilmesi mümkündür. Türkiye'de su yönetim süreciyle ilişkilendirilecek ilk kanun 1926 tarihli 831 sayılı Sular Hakkında Kanun'dur. 1926 tarihinden günümüze (2024) su yönetim sürecinde yer alan birimlerin yetki ve görev tanımlarını belirleyen, su yönetimine özgü teşkilat yapılarını tanımlayan çerçeve bir su kanunu henüz uygulamada değildir (Avcı, 2021: 9-11). Su yönetim sürecinde yer alan merkezi ve yerel yönetimler düzeyindeki yönetim birimleriyle ilişkili kanunlarda su yönetimine etki eden düzenlemelerin sayısı ise oldukça fazladır. Bu düzenlemelere genel çerçevede Tablo 1'de yer verilmektedir.

Tablo 1: Kronolojik olarak Türkiye'de Su Yönetiminde Kullanılan Yasal Düzenlemeler

Genel Çerçevede Su Yönetimini Etkileyen Düzenlemeler-2000 Öncesi	Genel Çerçevede Su Yönetimini Etkileyen Düzenlemeler-2000 Sonrası
"1926 Tarihli, 831 sayılı, Sular Hakkında Kanun"	"2001 Tarihli, 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu"
"1924 Tarihli, 442 Sayılı Köy Kanunu"	"2004 Tarihli, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu"
"1926 Tarihli, 743 Sayılı Türk Kanuni Medenisi"	"2005 Tarihli, 5393 Sayılı Belediye Kanunu"
"1926 Tarihli, 927 sayılı Sıcak ve Soğuk Maden Sularının İstismarı ile Kaplıcalar Tesisi Hakkında Kanun"	"2005 Tarihli, 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu"
"1930 Tarihli, 1471 Sayılı Belediye Kanunu"	"2005 Tarihli, 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu"
"1930 Tarihli, 1593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu"	"2007 Tarihli, 5686 Sayılı Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu"
"1934 Tarihli, 2510 Sayılı İskan Kanunu"	"2011 Tarihli, 6107 Sayılı İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun"
"1943 Tarihli, 4373 Sayılı Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu"	"2011 Tarihli, 644 Sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK"
"1945 Tarihli, 4759 Sayılı İller Bankası Kanunu"	"2011 Tarihli, 645 Sayılı Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK"
"1953 Tarihli, 6200 Sayılı Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun"	"2012 Tarihli, 6360 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"
"1960 Tarihli, 6200 Sayılı Köy İçme Suları Hakkında Kanun"	
"1960 Tarihli, 167 Sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun"	
"1960 Tarihli, 7478 Sayılı Köy İçme Suları Hakkında Kanun"	
"1971 Tarihli, 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu"	
"1981 Tarihli, 2560 Sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun"	

² T.C. 1982 Anayasası, Bkz: <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa.htm>

³ Çalışma Türkiye'de su yönetiminin idari yapısını oluşturan yasal düzenlemeleri dikkate alması sebebiyle; uluslararası düzenlemelerin detaylı içeriğine bu kısımda yer verilmemiştir. Komşu ülkeler bağlamında sınır aşan suların yönetim sürecine şekil veren uluslararası düzenlemeler için Yeter, 2017: 63-82 incelenebilir.

"1982 Tarihli, 2674 Sayılı Karasuları Kanunu"
 "1983 Tarihli, 2872 Sayılı Çevre Kanunu"
 "1984 Tarihli, 3083 Sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu"
 "1985 Tarihli, 505 Sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun"
 "1985 Tarihli, 3202 Sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun"
 "1990 Tarihli, 3621 Sayılı Kıyı Kanunu"

Kaynak: Tablo, Ulurmak, 2014: 90-95 ve T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü genel ağ sayfasında paylaşılan Mevzuat başlığından faydalanılarak hazırlanmıştır.

4. TÜRK KAMU YÖNETİMİ TEŞKİLAT YAPISI İÇİNDE SU YÖNETİMİ

Su yönetiminin kurumsal yapılanmasında etkili olan modellere Tablo 2'de yer verilmektedir. Bunlar; su kaynaklarının hidrolojik sınırlarını (su havzalarının sınırlarını) dikkate alan kurumsal model, idari örgütlenme yapılarının sınırlarını dikkate alan kurumsal model ve karma model olarak isimlendirilen, havza ve idari örgütlenme modeli arasında kurulan sektörel modeldir.

Tablo 2: Su Yönetiminde Kurumsal Yapılanma Modelleri ve Genel Özellikleri

Model ve Genel Özellikleri
Su kaynaklarının hidrolojik sınırlarını (su havzalarının sınırlarını) dikkate alan kurumsal model
Model, su yönetiminin kurumsal yapılanmasında havza sınırlarını esas almaktadır. Modelde, havza içindeki su kaynaklarının yönetim sorumluluğu tek bir kuruma aittir. Oluşan kurumsal yapı ülkelerin hakim yönetim özelliklerine göre; havza otoritesi, havza komisyonu, havza bölge müdürlüğü şeklinde isimlendirilmektedir. Oluşturulan bu kurumsal yapı, havza içindeki su kaynakları bütüncül bir planlama ile sektör ve kullanıcı talepleri ile su kaynaklarının sürdürülebilir niteliğini karşılayacak şekilde yönetilmesinden sorumludur. Modelde, su miktar ve kalite yönetimi tek bir yönetim kontrolündedir. (Su havzası esasıyla oluşturulan tek merkezli yapı)
İdari örgütlenme yapılarının sınırlarını dikkate alan kurumsal model
Modelde su kaynaklarının yönetim sınırları eyalet, il, belediye veya benzeri, ülkeden ülkeye değişen, yerel idari örgütlerin sınırlarından oluşmaktadır. Bu sebeple su yönetiminin sınırları ile su havzalarının sınırları farklılaşmaktadır. İdari sınır içinde oluşan su kullanım talebi, su kaynaklarının miktar ve kalite takibi, planlama sorumluluğu her idari sınır için farklı bir kurumsal yapıya aittir. Modelde bütünlük, kent ve arazi planlama olmak üzere çeşitli planlama araçları kullanılarak sağlanmaktadır. (İdari sınırlar esasına dayanan Çok merkezli yapı)
Karma model (Havza ve idari örgütlenme modeli arasında kurulan sektörel model)
Farklı sektörlerde (tarım, sanayi, çevre, hizmetler gibi) su temel bir girdi olarak kabul edilerek sektörel önceliklere göre bir kurumsal yapılanma oluşturulur. Kurumlar arasında eşgüdüm sağlama sorumluluğu ulusal bir kurum üzerinden tanımlanır. Oluşturulacak bu kurumda idari birimler oluşturulurken; ülkelerin gelişme düzeyi, mevcut koşulları oluşturulacak su yönetimi kurumsal yapılanmasına uygunluk bakımından değerlendirilir. Sanayileşmiş ülkeler ile tarıma dayalı ekonominin ön planda olduğu ülkelerde yaklaşımların çeşitlendirilmesi tercihi devreye girebilir. Sulu tarımın etkili olduğu ülkelerde sulama ile ilgili faaliyetler Tarım Bakanlığı veya Sulama Bakanlığı şeklinde oluşturulacak bir idari yapılanma sorumluluğuyla ilişkilendirilebilir. İçme suyu temini ve kanalizasyon hizmetlerinde ise özel sektör veya doğrudan belediyeler eliyle hizmet sağlanması yoluna gidilebilir. Su kaynaklarının enerji üretimiyle ilişkilendirilmesi adımı bakanlık düzeyinde bir yapılanma yoluna gidilebilir ve bu yapı özel sektör çalışmalarını düzenleyici bir kurum olarak düzenlemeler yapabilir.

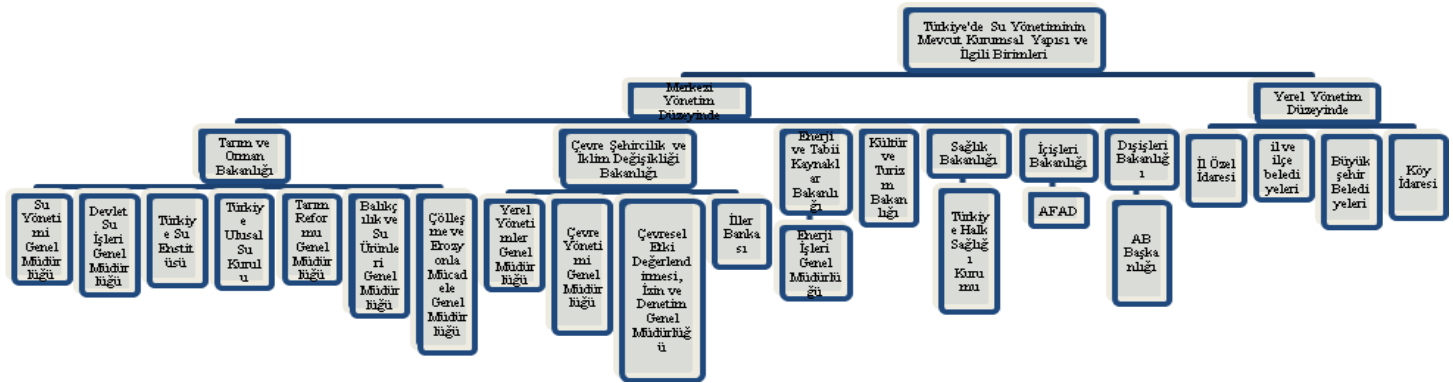
Kaynak: Dursun, 2019: 11-12'den faydalanılarak tablo oluşturulmuştur.

Türkiye'de kamu yönetimi teşkilat yapısı içinde su yönetimi kurumsal yapılanma modeli Anayasanın 123. maddesinde düzenlenen idarenin bütünlüğü ilkesi⁴ çerçevesinde; merkezi ve yerel yönetimler temelinde şekil almaktadır. Merkezi yönetim düzeyinde ön plana çıkan aktörler ile anayasal zeminde tanımlanan yerel yönetim birimleri Türkiye'de su yönetiminden sorumludur. Bu birimlerin su kaynaklarının yönetim sürecine ilişkin yetki ve görevleri yasal zeminde tanımlıdır. Çalışma bu yasal zemini, merkezi ve yerel aktörler ayrımı ile irdelemektedir.

4.1. Türk Kamu Yönetiminde Merkezi Yönetim Teşkilatı İçinde Su Yönetim Birimleri

Türkiye'de kamu yönetiminin merkezi yönetim ve yerel yönetim teşkilatı içinde su yönetiminin temel aktörleri ve ilgili birimleri Şekil 1'de düzenlenmiştir.

⁴ "İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezi yönetim ve yerel yönetim esaslarına dayanır." Any. Md.123.

Şekil 1: Türkiye'de Su Yönetiminin Mevcut Kurumsal Yapısı ve İlgili Birimleri

Türkiye'de bakanlık düzeyinde su yönetiminde ön plana çıkan birim, Tarım ve Orman Bakanlığı'dır⁵. Su kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir niteliğini koruyacak şekilde kullanılmasına yönelik politikaların oluşturulmasında yetkili ve görevli birim olan Bakanlık; ulusal ölçekte su yönetiminin koordinasyonunu sağlamak ve su kaynaklarına yönelik çalışmalar yapmakla sorumludur. Bakanlık, su kaynaklarının yönetim sorumluluğunu gerçekleştirmek üzere 'Genel Müdürlükler' şeklinde teşkilatlanmıştır. Su Yönetimi Genel Müdürlüğü (SYGM), bu teşkilat yapılanmasında yer alan su yönetim birimlerinden biridir. Su kaynaklarının planlaması, işletilmesi ve yönetilmesinde sorumluluk üstlenen bir diğer birim, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ)'dir. *DSİ, "su yönetim süreçlerinde su taleplerinin karşılanması için baraj inşa edilmesi, taşkın kontrol yapılarının oluşturulması, sulama tesislerinin inşa edilmesi, nehir ve bataklık alanlarının ıslah edilmesi, su kaynaklarından faydalanılarak hidroelektrik enerji üretilmesi, yer altı suyu araştırmaları için su kuyularının açılması veya açtırılması, yer altı sularının kullanımı için tahsisinin yapılması, su hizmetlerinin sağlanması için tesis işletme, bakım ve onarımının gerçekleştirilmesi"* gibi kapsamlı yetki ve görev tanımları ile hareket etmektedir. DSİ'nin hareket alanını belirleyen düzenlemelerden bazıları şunlardır: 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne Yürütülen Hizmetler Hakkında Kanun⁶, 167 sayılı Yer Altı Suları Hakkında Kanun, 1053 sayılı Nüfusu Yüz Binden Fazla Olan Yerleşim Birimlerinde İçme, Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun'dur. Tarım ve Orman Bakanlığı sorumluluğunda genel müdürlük düzeyinde su yönetimiyle ilişki kurulabilecek diğer birimler; Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü, Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'dür. Genel müdürlüklerin kanuni çerçevede belirtilen yetki ve sorumluluklarının bölgesel ölçekte ve iller özelinde gerçekleştirilmesinde teşkilatlanma yapılarındaki diğer ilgili hiyerarşik birimler devreye girmektedir. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın su yönetimi sürecinde; Havza Yönetim Heyetleri, DSİ Bölge Müdürlükleri, il su yönetimi koordinasyon kurulları, Tarım ve Orman İl Müdürlükleri gibi birimlerle bölgesel ölçek ve il düzeyi ile ilişki kurulmaktadır.

Su yönetim sürecinde 2023 yılında Tarım ve Orman Bakanlığı'nın sorumluluk bünyesinde dahil edilen yönetsel yapılardan bir diğeri; ulusal su kurullarıdır⁷. Ulusal Su Kurulu Tarım ve Orman Bakanı başkanlığında

⁵10 Temmuz 2018 Tarihli ve 30474 Sayılı Resmî Gazete' yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle " Tarım ve Orman Bakanlığı " teşkilat yapısı oluşturulmuştur.

⁶ Kanun İçin Bkz: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.6200.pdf>

⁷29/11/2023 tarihli ve 157 sayılı "Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararname"

toplantıdır. Kurulun üyeleri arasında; Tarım ve Orman, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği, Dışişleri, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Hazine ve Maliye, İçişleri, Kültür ve Turizm, Milli Eğitim, Sağlık, Sanayi ve Teknoloji, Ulaştırma ve Altyapı bakan yardımcılarını ile Strateji ve Bütçe Başkanı, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Başkanı, Türkiye İstatistik Kurumu Başkanı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanı ve Türkiye Belediyeler Birliği Başkanı bulunmaktadır. Kurul, Başkan ve en az 12 üyenin katılımı ile toplanır ve üye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar almaktadır. Alınan kararlardan ulusal, havza ve il ölçekli olanlar ile Kurul tarafından niteliğine göre Cumhurbaşkanı onayına sunulması kararlaştırılanlar Cumhurbaşkanı onayı ile yürürlüğe girmektedir. Su konusundaki arz ve talepler her yıl Şubat ve Eylül aylarında Tarım ve Orman Bakanlığı'na gönderilmekte; bakanlık değerlendirmesinden sonra Kurula sunulmaktadır. Kurul tarafından belirlenecek konularda alt kurullar ve çalışma gruplarının oluşturulabilmesi mümkündür. Kurulun sekreteryaya hizmetlerinin gerçekleştirilmesinden, alınan kararların uygulanmasının takibi ve koordinasyonundan Su Yönetimi Genel Müdürlüğü sorumludur.

Türkiye'de su yönetiminin merkezi yönetim düzeyinde kurumsal yapılanmasında yer alan bir diğer birim, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'dır⁸. Yerel yönetimler üzerinde vesayet makamı olması sebebiyle Bakanlık, su yönetimi için kritik öneme sahip merkezi yönetim aktörlerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Pınarcıoğlu, 2022: 70). Bakanlığın su yönetimine yönelik görevleri genel çerçevede; su kalitesinin korunması ve kirliliğin önlenmesi olarak belirlidir. Bakanlığın su yönetim süreciyle ilişki kurulan birimleri arasında Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, İller Bankası ve Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü ön plana çıkmaktadır.

Kamu yönetimi teşkilat yapısı içinde bakanlık düzeyinde su yönetimiyle ilişkili diğer birimler; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı şeklinde sıralanabilir. Su yönetiminin merkezi idare yapılanmasında yer alan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Enerji İşleri Genel Müdürlüğü eliyle su yönetimiyle ilişkilendirilebilecek faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Sağlık Bakanlığı ise şebeke suları, ambalajlı sular, yüzme suları ve sağlık için kullanılan jeotermal suların yönetilmesi ve güvenliğinden sorumludur. Sağlık Bakanlığının temel sorumluluklarından biri, "*Halk sağlığının korunması ve geliştirilmesi, hastalık risklerinin azaltılması ve önlenmesi için çalışmalar yapmak*"dır. Toplum sağlığının korunması için sulara yönelik kalite standartlarının belirlenmesi ve bunlara uygun gerekli izinlerin verilmesi Türkiye Halk Sağlığı Kurumu tarafından gerçekleştirilmektedir. Dışişleri Bakanlığı kapsamında faaliyet gösteren Avrupa Birliği (AB) Başkanlığı, uyum süreci çerçevesinde yapılan çalışmaların yönlendirilmesi, izlenmesi ve koordinasyon sürecine ilişkin faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde sorumluluk üstlenmektedir. AB uyum sürecinde, Türkiye-AB İlerleme Raporlarında çevre ve iklim değişikliğine yönelik ilerlemeyi ortaya koyan 27. Fası; su kalitesi bakımından su yönetiminde gelişme sağlanan ve gelişme sağlanması gereken adımlara yönelik genel çerçeveyi ortaya koymaktadır. İçişleri Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, afet ve acil durum öncesi hazırlık ve planlama; sonrasında ise ihtiyaç duyulan içme suyu ve kanalizasyon hizmetlerinde koordinasyon sağlanmasında su yönetim süreçleriyle ilişki kurmaktadır. Tablo3'de merkezi yönetim aktörlerinin su yönetimine ilişkin görev ve yetkilerine genel çerçevede yer verilmektedir.

⁸2011 de yürürlüğe giren 644 sayılı, *Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname* ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kurulmuştur. 1848 tarihinden itibaren Nafia Vekaleti-Bayındırlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı isimleriyle su yönetim süreci işletilmiştir.

Tablo 3: Merkezi Yönetim Düzeyinde Su Yönetimiyle İlgili Birimlerin Genel Çerçeve Görev ve Yetkileri

İlgili Birim	Genel Çerçeve Su Yönetimine Yönelik Görev ve Yetki Tanımı
Tarım ve Orman Bakanlığı	"... su kaynaklarının korunması ve verimli kullanımının sağlanması, ...su kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımına yönelik politikaların oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapılması, ulusal su yönetiminin koordine edilmesi; Bakanlık faaliyet alanına giren konularda uluslararası çalışmaların izlenmesi ve bu çalışmalara katkıda bulunulması amacıyla ulusal düzeyde yapılan hazırlıkları ilgili kuruluşlarla iş birliği yollarının geliştirilmesi..." (1 Sayılı CBK, Md. 410)."
Su Yönetimi Genel Müdürlüğü (SYGM)	"Su kaynaklarının korunması, iyileştirilmesi ve kullanılmasına ilişkin politikaların belirlenmesi amacıyla çalışmaların yapılması, kıyı suları da dahil olmak üzere; su kaynaklarının korunması ve kullanılması dengesi göz önünde bulundurularak sucul çevrenin kimyasal ve ekolojik kalitesinin korunması ve geliştirilmesini sağlamak amacı doğrultusunda; havza yönetim planlarının hazırlanması, hazırlanması, bütüncül nehir havzası yönetimine yönelik nehir havzası yönetim planlarının hazırlanmasının sağlanması, su kaynaklarının korunması ve yönetilmesi sürecinde uluslararası sözleşmeler ve diğer yasal düzenlemelerden kaynaklanan süreçlerin takip sorumluluğunun yerine getirilmesi, sınır aşan sular ile sınır oluşturan sular hakkında ilgili kurumlarla iş birliği sağlanması, ulusal su veri tabanının oluşturulması, su kirliliği bakımından hassas alan olarak değerlendirilen ve nitrata duyarlı olan alanların tespit edilmesi ve izlenmesi, içme ve kullanma suyu için oluşturulacak arıtma tesisleri için tasarım kriterleri ve normlarının belirlenmesi, oluşturulacak projeleri onaylamaya yetkili kurum ve kuruluşların belirlenmesi, oluşturulacak tesislerde görev yapacak elemanların eğitim ihtiyacının karşılanması ev sertifika verilmesi, iklim değişikliğinin su kaynakları üzerinde oluşturabileceği etkiyle ilgili çalışmalar yapılması, su havzalarında kirliliğin önlenmesini sağlayacak kurum ve kuruluşların belirlenmesi, mevcut olanların çalışmalarının değerlendirilmesi, ihtiyaç duyulması durumunda güncellemelerin yapılması ve uygulama süreçlerinin takip edilmesi, yer altı ve yer üstü sularının kalite ve miktar olarak korunmasını sağlamak üzere; hedef ve ilkelerin belirlenmesi, bu süreçte yer alacak kurum ve kuruluşlarla alıcı ortam standartlarının belirlenmesi, su kalitesinin izlenmesi ve ya izlettirilmesi,taşkın su strateji ve politikalarının belirlenmesi amacıyla çalışmaların mevzuat ve yönetim planı düzeyinde yapılması, oluşturulacak nehir havzası yönetim planına uygun olacak şekilde sektörel olarak su tahsislerinin koordinasyonunu sağlamak, Tarım ve Orman Bakanı tarafından verilecek diğer görevleri yerine getirmek, su kaynaklarının sürdürülebilir kalkınma temelinde kullanılması ve enerji üretiminde faydalanılmasına yönelik ilkelerin belirlenebilmesi için bilgi üretimini sağlamak, SUEN'in görev alanına giren konularda uluslararası kurum ve kuruluşlarla iş birliği sürecini işletmek."(1 Sayılı CBK,Md. 421)."
Türkiye Su Enstitüsü (SUEN)	"...su konusunda geleceğe yönelik yapılacak çalışmaların yönlendirilmesi ve takibi, kısa ve uzun vadeli su yönetim stratejisinin geliştirilmesi, su yönetim sürecinde görev yapmakta olan kurum ve kuruluşlar arasında eş güdüm sağlanması için bilgi üretimi, ulusal ve uluslararası su sektörünün iş birliği içinde faaliyet gösterebilmesi için gerekli faaliyetlerin yürütülmesi, su konusunda çalışmalar yapan ulusal ve uluslararası kuruluşların çalışmalarının, üretilen bilgileri, istatistiki verileri ve diğer dış kaynaklı gelişmelerin takip edilmesi, sürdürülebilir su politikalarının geliştirilmesi ve küresel su sorunlarının çözülmesi amacıyla stratejiler geliştirilmesi için gerekli imkan ve araçların geliştirilmesine katkı sağlanması, ulusal ve uluslararası su politikalarını geliştirmek amacıyla bilimsel araştırmalar yapılması ve bu tür çalışmaların yapılmasının desteklenmesi, su konusunda ulusal ve uluslararası gelişmelerin takip edilmesi, bilgi üretimi ve paylaşılması, sahada çalışmak üzere uzmanların yetiştirilmesi gibi amaçlarla ulusal ve uluslararası seminer, sempozyum, konferans, kurs gibi faaliyetler ve belge ile değerlendirilecek teorik ve/veya uygulamalı eğitim ve öğretim programların düzenlenmesi, uygulanması veya bunlara katkı sağlanması; görev alanına ilişkin konularda Türkçe veya yabancı dilde süreli ve süresi yayınların çıkarılması, uluslararası hukuk alanında çalışmalar yapılması."(4 Sayılı CBK, Md. 470).
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ)	"Taşkın sular ve sellere karşı koruyucu tesisler oluşturması, sulama faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için tesisler oluşturması, sulama alanını gösterir harita ve planların oluşturulmasının sağlanması, sulak alanların ıslahı edilmesinin sağlanması, kentsel ve kırsal alan özelliği gösteren alanlarda içme suyu ve kanalizasyon projeleri yapılması ve mevcut projelerin yürütülmesi, köy içme suları için teknik düzenlemeler ve denetim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, ..., akarsu iyileştirmelerinin sağlanması, ...baraj, hidroelektrik santral, sulama ve drenaj tesisleri, taşkın koruma yapıları, arıtma tesisleri ve kullanılmış suların yeniden kullanılmasını sağlayacak tesislerin yapılması, bu tesislerin inşaat sürecinde gerekli olan ekipmanların kiralanması veya temin edilmesi, oluşturulacak tesisleri gerekli görülmesi halinde gerçek veya tüzel kişilere devrinin gerçekleştirilmesi, işletmeye açılan hidroelektrik santrallerin su kullanım hakkına yönelik anlaşmalara uygun olarak işletilme süreçlerinin kontrollerinin yapılması ve tahsilat işlemlerinin gerçekleştirilmesi, su hizmetlerinin gerçekleştirilmesini sağlamak üzere; lüzum görülmesi halinde emlak arazilerinde kamulaştırma yapılması veya geçici olarak kiralanmasının sağlanması, sınır aşan sular konusunda çalışmalar sürdürmek, ..., su tahsislerinin yapılması, yer altı ve yer üstü sularının kirlilik kontrollerinin yapılması, ..." (4 Sayılı CBK, Md. 121)."
Ulusal Su Kurulu	"Kentsel ve kırsal alanlarda su, gıda, enerji ve ekosistem ilişkisini dikkate alan su arzına yönelik kısa ve uzun vadeli plan, politika ve stratejilerin oluşturulması, sürdürülebilir su kaynakları yönetimine yönelik tedbirlere ve uygulamaya konulacak politikalar için önerilerde bulunmak, su kaynaklarının kalite ve

	<i>miktar bakımından korunmasına ilişkin planların uygulanmasında karşılaşılan sorunların çözümü için kararlar alınması, su kaynaklarının korunması ve iyileştirilmesi için hazırlanan planlardaki tedbirlerin önceliklendirilmesi ve uygulanması amacıyla kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılmasına yönünde kararlar alınması, su tahsis sürecinde arz ve talep dengesinin sağlanması ve sektörel su paylaşımı için kararların alınması, su konusundaki arz ve taleplerin değerlendirilmesi, kararlar alınması, ulusal su planı, havza ölçekli yönetim planları ve su verimliliğini düzenleyen il planları ile içme ve kullanma suyu güvenliğine ilişkin planların karara bağlanması.."(1 Sayılı CBK, Md. 435/A)"</i>
Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü	<i>"...Su havzalarının geliştirilmesine yönelik ulusal ve bölgesel düzeyde planlama yapmak, politika ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla çalışmalar yapmak.." (1 Sayılı CBK, Md.419-1/b).</i>
Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü	<i>"... su ürünleri kaynaklarını korumak; koruma, üretim ve yetiştiricilik alanlarını belirlemek ve bu alanları zararlardan korumak için tedbirlerin alınmasını sağlamak,.."(1 Sayılı CBK. Md 416-1/c).</i>
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü	<i>"... sulama suyu analiz laboratuvarlarının kuruluş esaslarını belirlemek, ... su kaynaklarıyla ilgili analizler yapmak,...su sınıflandırması yapmak, ... tarımsal sulamada verimliliği arttırmak, uygun sulama tekniklerinin kullanılmasını sağlamak,...küresel iklim değişikliği, tarımsal çevre, kuraklık, çölleşme ... ile ilgili hizmetleri yürütmek,.."(1 Sayılı CBK. Md.471-1/ç,h,ı).</i>
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	<i>"... ve su kaynaklarının ekosistem bütünlüğü içinde sürdürülebilir olarak korunmasının sağlanması, çevreye zarar verecek faaliyetlerin belirlenmesi, denetlenmesi ve gerekli görülmesi halinde durdurulmasının sağlanması, su kaynaklarında ve sulak alanlarda meydana gelebilecek kirliliklerin önlenmesi veya ortaya çıkması halinde giderilmesine yönelik çalışmaların yapılması ve bu konuda gerekli tedbirlerin alınması, içme suyu ve atık su arıtma tesislerinin yapılması veya yaptırılması,..., küresel ölçekte iklim değişikliğine yönelik gerekli tedbirlerin alınması, bu yönde plan ve politikaların belirlenmesine yönelik çalışmaların yapılması,..." (1 Sayılı CBK, Md. 97).</i>
Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü	<i>"...yer altı ve yer üstü sularının korunması,..., kirliliğin önlenmesi ve giderilmesi amacıyla kirlitici unsurlar ile kirliliğin giderilmesi ve kontrol edilmesine yönelik usul ve esasların tespit edilmesi ve uygulama süreçlerinin işletilmesini sağlamak,..., atık su tesislerinin tasarım şartlarını yeraltı ve yerüstü sularının, denizlerin ve toprağın korunması, kirliliğin önlenmesi veya bertaraf edilmesi maksadıyla kirlitici unsurlar ile kirliliğin giderilmesi ve kontrolüne ilişkin usul ve esasları tespit etmek ve uygulamayı sağlamak, atık su arıtma tesislerinin tasarım esaslarını ve kriterlerini Tarım ve Orman Bakanlığı ile birlikte belirlemek ve onay işlemlerinin yürütülmesini sağlamak,..." (1 Sayılı CBK, Md. 103).</i>
Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü	<i>"...., çevre kirliliğini önlemek ve çevre kalitesini iyileştirmeye yönelik her türlü faaliyet ve tesisi izlemek, gerekli tedbirleri almak veya aldırarak, denetlemek, çevre izni ve lisansı vermek, çevre kirliliğine neden olabilecek faaliyet ve tesisleri ... izlemek ve denetlemek, ...yer altı ve yer üstü sularına, denizlere ve toprağa olumsuz etkileri olan her türlü faaliyeti belirlemek, denetlemek, tehlikeli hallerde veya gerekli durumlarda faaliyetleri durdurmak, ..." (1 Sayılı CBK, Md. 104).</i>
İller Bankası	<i>"...il özel idareleri, belediyeler ve bağlı kuruluşları ile özellikle bunların üyesi oldukları mahalli idari birliklerinin finansman ihtiyacının karşılanması, belirtilen idarelerin sınırları içinde yaşayan halkın mahalli müşteri nitelikteki ihtiyaçlarının karşılanması için projelerin geliştirilmesi, belirtilen idarelere danışmanlık hizmetinin sağlanması, kentsel projeler ile altyapı ve üst yapı işlerinin yapılmasına yardımcı olmak, kalkınma yatırım bankacılığı işlevlerini yerine getirmek, ..." (6107 sayılı İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun, Md.3)."</i>
Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü	<i>"Mahalli idarelerin iş ve işlemlerine yönelik mevzuatta tanımlanan görev ve hizmetlerin yapılması, takip edilmesi, sonuçlandırılması ve geliştirilmesi; mahalli idarelerin yatırım ve hizmetlerinin kalkınma planları ve yıllık programlara uygun olarak yapılmasını gözetmek; mahalli idarelerin geliştirilmesi amacıyla araştırmalar yapmak, istatistiki bilgi toplamak, değerlendirmek ve yayımlamak, .." (1 Sayılı CBK, Md.100).</i>
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Enerji İşleri Genel Müdürlüğü	<i>"....yenilenebilir enerji kaynaklarının tespit edilmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik faaliyetlerin yürütülmesi, enerji verimliliği, çevre ve iklim yönetimi çerçevesinde ulusal ve uluslararası gelişme ve politikaların takip edilmesi, uygun görülen planlamaların yapılması ve uygulamaya konulması,..." (1 Sayılı CBK, Md.169).</i>
Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü	<i>"...yerleşim yerlerine yeterli miktarda ve sağlıklı içme ve kullanma suyunun temin edilmesi için gerekli araştırma ve denetleme çalışmalarının takip edilmesi, uygulama süreçlerinde yer alacak olanların eğitimlerinin sağlanması, ...İçme suyu ve kullanma sularının temin edilmesiyle ilgili sağlık düzenlemelerinin yapılması ve denetlenmesi; kaynak suyu, içme ve kullanma suyu ile havuzlardaki sular, doğal mineralli sular, kaplıca suları ve yüzme suyu niteliğindeki sularla ilgili çalışmaların yapılması, ...kaplıca suları ile kaplıca tesislerinde kullanılan peloidlerin (çamur) kullanımlarının tespit edilmesi ve mineral içeren doğal kaynak sularının onaylanması" (1 Sayılı CBK, Md. 361).</i>
Kültür ve Turizm	<i>"....turizm alanları için atık su altyapısının plan ve projelendirilmesi, turizm alanlarında atık su</i>

Bakanlığı	<i>altyapısının plan ve projelendirilmesi,turistik bölgeleri belirleyerek bölgelerde içme suyu, katı atık ve kentsel atık su ile ilgili faaliyetler konusunda tedbir almak, ...turizme açılan alanlardaki altyapı ile ilgili gereklerin yerine getirilmesi ve mevcut su kaynaklarına yönelik koruyucu önlemlerin alınmasını sağlamak." (1 Sayılı CBK, Md. 277)."</i>
İçişleri Bakanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	<i>"... Afet ve acil durum öncesi hazırlık ve riskin azaltılması, olay sırasında yapılacak müdahale ve olay sonrasında yapılacak iyileştirmeler için kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon; insani yardım kapsamında susuzluk ihtiyaçlarının karşılanması; ...afetlerin gerçekleşmesi durumunda afetzedelerin içme suyu, kanalizasyon ve benzeri altyapıların çalışır hale getirilmesi için kaynak oluşturulmasına yönelik çalışmaları yürütmek..." (4 Sayılı CBK., Md. 30,31,38).</i>
Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı	<i>"... Türkiye-AB uyum sürecinde ortak çalışmaların gerçekleştirilmesi, katılım müzakerelerinin koordinasyonunun sağlanması, bu süreçle ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği süreçlerini yürütmek; ..." (4 Sayılı CBK., Md.62)</i>

Kaynak: Tablo içeriğinde yer alan, merkezi yönetim teşkilatının su yönetimine yönelik görev ve yetkileri açıklayan bilgiler adı geçen yasal düzenlemelerden faydalanılarak, yazarın ifadeleriyle tabloya eklenmiştir.

4.2. Türk Kamu Yönetiminde Yerel Yönetim Teşkilatı İçinde Su Yönetim Birimleri

Türkiye'de yerel yönetim birimlerinin varlığını düzenleyen üstün norm anayasadır. Anayasanın 127. maddesinde mahalli idareler, mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçların karşılanmasından sorumlu, kanunla kurulan ve karar organları kanunla sınırları çizilen seçim süreçleriyle belirlenen kamu tüzel kişileri olarak ifade edilmektedir. Bu düzenleme temelinde il özel idareleri, belediye ve köy idaresi yerel yönetim birimlerin olarak tanımlanmaktadır (Any., Md.127). Tanımlanan yerel yönetim birimlerinden biri olan il özel idaresi, belediye sınırları dışında kalan meskun alanlarda, il halkının yol, su, altyapı, eğitim, sağlık gibi mahalli müşterek nitelikli ihtiyaçlarının karşılanması için kurulan ve karar organı seçmenler tarafından oluşturulan, idari ve mali özerliğe sahip kamu tüzel kişisidir. İl özel idaresinin görev ve yetki sınırlarının çerçevesini belirleyen 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'dur (5302 Sayılı Kanun, Md.1). İl özel idarelerinin su hizmetlerinin sağlanması için 5302 sayılı Kanun ile düzenlenen yetki ve görev tanımları şöyledir: "*Belediye sınırları dışında kalan köy ve kasaba özelliği gösteren alanlarda sağlıklı içme suyu tenin edilebilmesi için kuyu açılması veya açtırılması, kaynak sularına içme suyu amaçlı drenaj çalışmaları yapılması, çiftçilerin kullanabilmesi amacıyla sulama göletlerinin yapılması veya yaptırılması, köy ve kasaba özelliği gösteren alanlarda kanalizasyon yapılması, bakım ve onarım işlerinin yapılması veya yaptırılması, sel ve taşkınların önlenmesi için plan, proje ve etüt çalışmalarının yapılması, çevreye zararı olabilecek atık suların kontrolünün yapılması."* (5302 Sayılı Kanun Md. 6).

Belediyeler, yerel düzeyde hizmet sunumlarından sorumlu birimlerdendir. 5393 sayılı 2005 tarihli Belediye Kanunu'nda belediyelerin su hizmetleriyle ilişki kurulabilecek düzenlemeleri Tablo 4'de genel olarak özetlenmektedir.

Tablo 4: 5393 Sayılı Belediye Kanunu, Su Yönetim Sorumluluğuna İlişkin Düzenlemeler

5393 Sayılı Kanun Md. 14/1-a:
<i>"... kentsel altyapı hizmetlerinden olan ... su ve kanalizasyon hizmetlerinin yapılması veya yaptırılması.."</i>
5393 sayılı Kanun Md.15:
<i>"...Danıştay görüşü ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'ndan alınacak karar ile süresi kırk dokuz yılı geçmemek üzere; içme suyu, kullanma suyu, endüstri suyu sağlanması; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasının sağlanması, bu faaliyetler için gerekli olan tesislerin kurulması, kurdurulması, işletilmesi ve işlettilmesi; kaynak sularının işletilmesi veya işlettilmesi için belediyelere imtiyaz yoluyla yetki devredilmesi.."</i>
5393 sayılı Kanun Md.15/1-e:
<i>".. içme suyu, kullanma ve endüstri suyu sağlanması, atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasının sağlanması, bu faaliyetler için gerekli olan tesislerin kurulması, kurdurulması, işletilmesi ve işlettilmesi; kaynak sularının işletilmesi veya işlettilmesi.."</i>
5393 sayılı Kanun Md. 18/j:
<i>"... Belediye adına imtiyaz verilmesi ve belediye yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılması; belediyeye ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar verilmesi.."</i>
5393 sayılı Kanun Md. 67:
<i>"... Belediyede belediye meclisinin, belediyeye bağlı kuruluşlarda yetkili karar organının kararı ile ...baraj, arıtma ve katı atık tesislerine ilişkin hizmetler; kanal bakımı ve temizlenmesi, alt yapı yapım ve onarımı,sayaç okuma ve sayaç sökme-takma işleri yapım ve onarımı... ile"</i>

ilgili işler, süresi ilk mahalli idareler genel seçimlerini izleyen altıncı ayın sonunu geçmemek üzere ihale yoluyla üçüncü şahıslar eliyle gerçekleştirilebilir."

Kaynak:Tablo içeriğinde yer alan bilgiler, 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun ilgili maddelerinden faydalanılarak, yazarın ifadeleriyle tabloya eklenmiştir.

Yerel yönetim birimleri içinde tanımlanan köy idareleri, kırsal alan özelliğinde olan yerleşim alanlarında su hizmetlerinin sunulmasında merkezi yönetim düzeyinde DSİ; yerel yönetimler düzeyinde il özel idareleri ve belediyelerle ilişki kurmaktadır. 442 Sayılı Köy Kanunu'nda köylünün isteğine bağlı ve mecburi işler şeklinde bir ayrıma gidilmektedir. Bu ayrımda su hizmetleriyle köy idaresi arasında ilişki kurulmasını sağlayan düzenlemeler genel olarak şöyle özetlenebilir: "*köy sınırlarında su ve kanalizasyonla ilgili hizmetlerin sağlanması,... köye kapalı yoldan su getirilmesi, köydeki su yollarının bakım ve onarımı, köye gelen su kaynağının sapsız bir alandan geldiğinin tespiti halinde su yolunun değiştirilmesi; köydeki su kaynaklarının korumalı bir şekilde inşası ve kullanılmasının sağlanması, köydeki lağım ve diğer atık suların içme suyuna karışmasının engellenmesi için kanalizasyon şeklinde üzeri kapalı kanalların yapılması ve su akışlarının uygun şekilde düzenlenmesi, köy çeşmesi, pınar veya kuyu gibi su sağlanan yapıların veya kaynakların çevresinin temiz tutulması."* (442 Sayılı Köy Kanunu Md.37-42).

Anayasa, büyük yerleşim yeri özelliği gösteren kentsel alanlar için yerel yönetimler modelini farklılaştırmaya yönelik düzenleme içermektedir.(Any. Md.127/3). Türkiye'de bu nitelikteki yerleşim yerleri için oluşturulan Büyükşehir Belediyelerinin görev ve yetki sınırlarının çerçevesini belirleyen 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'dur. Kanun, su hizmetlerinin sağlanmasında büyükşehir belediyesinin hizmet ölçeğini ilin tamamını kapsayacak şekilde il sınırı olarak belirlemiştir. Bu çerçevede 5216 Sayılı Kanunda büyükşehir belediyelerinin su yönetimine zemin hazırlayan temel düzenlemeleri şöyledir: "*sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olacak şekilde çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunması,.. (Md.7/i); "su ve kanalizasyon hizmetlerinin yürütülmesi, bu hizmetler için gerekli olan baraj ve diğer tesislerin kurulması, kurdurulması ve işletilmesi, derelerin ıslahının yapılması, kaynak suyu veya arıtma sonunda elde edilen suların pazarlanması, ..(Md.7/r)".* 5216 sayılı Kanuna ek olarak büyük yerleşim yeri özelliği gösteren illerde su hizmetlerinin sağlanmasına yönelik yasal düzenlemeler çeşitlidir⁹. Bunlardan biri 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'dur. Kanunla belirlenen sınırlar çerçevesinde büyükşehir belediye modeliyle yönetilen illerin su yönetimini gerçekleştirme sorumluluğu, belediyelere bağlı birim olan Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüklerine bırakılmıştır. 2560 sayılı Kanun, Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü görev ve yetkileri Tablo 5'de sıralanmıştır.

⁹Büyükşehir belediyelerinin su hizmetlerinin yönetimini etkileyen, diğer düzenlemeler şunlardır: 03/04/2012 tarihli Belediye Su Ve Kanalizasyon Hizmetlerinde Uyulacak Usul Ve Esaslara İlişkin Yönetmelik⁹, 03/04/2012 tarihli Belediye Su Ve Kanalizasyon Hizmetlerinde Uyulacak Usul Ve Esaslara İlişkin Yönetmelik⁹,08.05.2014 tarihli İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliği⁹,12.10.2017 tarihli İçme Ve Kullanma Suyu Temini ve Dağıtım Sistemleri Hakkında Yönetmelik, 06.01.2017 tarihli Atıksu Toplama ve Uzaklaştırma Sistemleri Hakkında Yönetmelik

Tablo 5: 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunu, Su Yönetim Sorumluluğuna İlişkin Düzenlemeler

Kanun Adı	2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (Md.2)
Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü görev ve yetkileri	"a)İçme suyu, kullanma ve endüstri suyu gereksinimlerinin her türlü yer altı ve yer üstü kaynaklarından sağlanması ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılması amacıyla; kaynaklardan abonelere ulaşıncaya kadar her türlü tesis, etüt ve projesinin yapılması veya yaptırılması; bu projelerle ilişkili tesisleri kurulması veya kurdurulması, kurulmuş olan tesislerin devir alınarak işletilmesi ve bu tesislerin bakım ve onarımının yapılması, yaptırılması ve gerekli yenilemelerin gerçekleştirilmesi,"b)Kullanılmış sular ve yağış sularının şehir merkezlerinden ulaştırılarak, zararsız şekilde boşaltma alanlarına ulaştırılması veya bu tür sulardan tekrar yararlanılması için abonelerden başlanarak suların toplanacakları veya bırakılacakları noktalara kadar her türlü tesisin etüt ve projesinin yapılması veya yaptırılması; gerekli görülmesi halinde planlanan projeler için tesislerin kurulması veya kurdurulması, tesislerin kurulu olması halinde ise devralıp işletilmesi ve tesislerin bakım, onarımlarının yapılması veya yaptırılması; "c)bölge içindeki su kaynaklarının, deniz, göl, akarsu kıyılarının ve yer altı sularının kullanılması ve endüstri atıkları ile kirlenmesinin; bu kaynaklarda suların kaybına veya azalmasına yol açacak tesis kurulmasının ve bu tür faaliyetlerin gerçekleşmesinin önlenmesi, bu konuda her türlü teknik, idari ve hukuki tedbiri alınması" d)Hizmet alanı içindeki belediyelere su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda verilen görevlerin yürütülmesi ve yetkilerin kullanılması;"e) ...İSKİ'nin hizmetleriyle ilgili tesisleri doğrudan doğruya veya diğer kamu veya özel kuruluşlarla ortaklık temelinde kurulması ve işletilmesi,...; "f) Kuruluş amacına dönük çalışmaların gerektirmesi halinde her türlü taşınmaz malı kamulaştırmak veya üzerinde kullanma hakları tesis etmek."

Kaynak: Tablo içeriğinde yer alan bilgiler, 2560 sayılı Kanun, Md.2'den faydalanılarak yazarın ifadeleriyle tabloya eklenmiştir.

Türkiye'de su yönetiminde değerlendirilecek yerel aktörlerden bir diğeri, yerel yönetim birlikleridir. Anayasa Md.127/6 göre "*Mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacıyla kendi aralarında Cumhurbaşkanının izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır*". Yerel yönetim birliklerine yönelik düzenlemeler uluslararası sözleşmeler düzeyinde de yer almaktadır. Türkiye'nin de taraf ülkelerinden biri olduğu Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Md. 4/3'de düzenlenen "*Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacaktır*" düzenlemesi ve 5393 sayılı Belediye Kanunu Md. 14'de, Belediyenin görev ve sorumlulukları içinde düzenlenen "*Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur.*" düzenlemesi belediye hizmetlerinde hizmette halka yakınlık ilkesini ortaya koymaktadır¹⁰. Yine şartın 10. maddesinde "*Yerel Makamların Birlik Kurma ve Birliklere Katılma Hakkı*" "*yerel yönetimlerin diğer yerel yönetim birimleriyle iş birliği yapabilecekleri ve kendi aralarında birlik kurabileceklerine yönelik' düzenleme bir uygulama temeli oluşturmaktadır*" şeklinde düzenleme içermektedir. Hizmette halka yakınlık ilkesi ve mahalli nitelikteki hizmet taleplerinin hizmete en yakın yerde karşılanmasına temel oluşturan düzenlemelerden biri 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'dur. (Yılmaz, 2018:734).

Yerel yönetim birlikleri içinde çalışma bakımından ön plana çıkanlar, içme suyu temini için oluşturulan birliklerdir. Yerel yönetim biriminin hizmet sorumluluğu içinde bulunan bölgelerde içme suyu temin edilmesi için kuyuların açılması, mevcut su kaynakların yönetilmesi için tesislerin kurulması, bakım ve onarım ihtiyaçlarının karşılanması, su işletme faaliyetlerinin karşılanması yoluyla su ihtiyaçlarının giderilmesinde içme suyu birlikleri yetkili ve görevlidir. Birliklerin sorumluluk sınırlarını belirleyen 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanunu'dur. Kanun, sulama birliklerinin varlık amacını düzenlemektedir: "*DSİ tarafından inşa edilmiş veya halen inşa edilmekte olan ya da inşa edilmesi planlanan sulama tesislerini gayelerine uygun şekilde kullanmak, işletmek, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün onayını almak suretiyle işletmek, bu tesislerin bakım, onarım ve yönetim sorumluluğunu yürütmek, tesisi geliştirmeye yönelik yeni projeler yapmak, yaptırmak veya tesisi yenilemekle görevli sulama birliklerinin*

¹⁰AYYÖŞ, Md:4/3: Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın yönetim tarafından yerine getirilecektir. Detaylı İnceleme için Bkz. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020143139122_tur.pdf

kuruluşu, organlar ile görev ve yetkilerini düzenlemektir" (6172 Sayılı Kanun, Md.1). Kanun kapsamında kurulan birliklerin hizmet alanlarının belirlenmesi, görevli oldukları alanının sınırlarının çizilmesi, birlik faaliyetlerinin kapsamı, birlik için belirlenecek isim sorumluluğu ise DSİ'ye aittir (Solak, 2019: 64). Oluşturulacak birliklerin görev alanlarının benzer olmaması; birlikler tarafından devir alınan tesislerin işletme, bakım, onarım ve yönetim sorumluluğunun devir sürecinde oluşturulan sözleşmeye bağlı kalınarak yürütülmesi esastır¹¹.

5. TÜRK KAMU YÖNETİMİ TEŞKİLAT YAPISI İÇİNDE SU YÖNETİMİNİN MEVCUT SORUNLARI

Türkiye'de kamu yönetimi teşkilat yapısı içinde mevcut su yönetim birimleri ve süreçleri dikkate alındığında; genel çerçevede ortaya çıkan sorun alanlarına Tablo 6'da yer verilmektedir.

Tablo 6: Türkiye'de Su Yönetiminin Mevcut Sorunları

Yasal ve Kurumsal Sorunlar	
1.	Merkezi yönetim, bakanlık düzeyinde su yönetiminden sorumlu çok sayıda birimin varlığı, Yetki karmaşası, yetkili kurum belirsizliği sorunu
2.	Merkezi yönetim, bakanlık düzeyinde su yönetiminden sorumlu birimlerin hukuki çerçevede tanımlı çok sayıda benzer görev tanımının varlığı,
3.	Yerel yönetimler düzeyinde su yönetiminde idari sınırların esas alınmasından kaynaklı sorunlar: <ol style="list-style-type: none"> Bütünü kapsayan bir planlama ve yönetim ölçeği sorunu, Kurumsal yapıların karmaşık bir yönetim sistemi ortaya çıkarması, İdari sınırlar ile havza sınırlarının örtüşmemesi sebebiyle birbirini etkileyen su kaynaklarının farklı kurumsal yapı sorumluluğunda olması,
4.	Yüzeysel, yeraltı ve kıyı sularının farklı kurumsal yapılar eliyle değerlendirilmesine yönelik yasal altyapının varlığı sebebiyle; aynı havza sınırları içindeki su kaynaklarının farklı kurumsal yapıların planlama konusu haline gelmesi,
5.	Merkezi ve yerel yönetimler düzeyinde su kaynaklarının kullanımında kurumların yetki sınırlarının belirgin olmaması, aynı konuda farklı düzeydeki kurumların aynı yetkiyi kullanabilmesine yönelik yasal altyapının varlığı (Baraj yapımı gibi),
6.	Yerel yönetimler düzeyinde su yönetiminin siyasi niteliği (suyun fiyatlandırılması),
7.	Merkez ve yerel düzeyde çok sayıda birimin süreçte yasal olarak tanımlanması sebebiyle İzleme-Denetleme sorunu,
8.	Kurumlar arası iş birliği ve eş güdüm sorunu,
9.	Su kaynaklarının yönetimi için uygulamada olan kanunların güncel ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalma sorunu,
10.	Su yönetimine katılım araçlarının yetersizliğinden kaynaklı sorunlar,
11.	Yerel yönetimler düzeyinde yapılan su planı ve politikalarının seçim dönemini içermesinden kaynaklanan sorunlar,
12.	Su yönetimi ve organizasyonu sürecinde yeterli tesis ve insan kaynağının bulunmamasından kaynaklanan sorunlar,
13.	Sayaçsız su kullanımlarına yönelik yaptırımların caydırıcı etkide olmaması sorunu,
Finansman sorunları	
1.	Sürdürülebilir su yönetim sistemi için oluşturulması ve geliştirilmesi gereken altyapı yatırımlarının planlanan şekilde ve zamanda yapılamaması,
2.	Su yatırım maliyetinin aynı oranda kullanıcılara yansıtılamamasının etkisiyle su yatırımları için kullanılan kredilerin geri ödemelerinde sorunların ortaya çıkması,
3.	Su yönetim süreçlerinde ön plana çıkan politik kaygıların su yatırımı ve tarife belirleme süreçlerine olan olumsuz etkisi,
Dağıtım ve İşletme Sorunları	
1.	Şebekeye ulaşmış suların sızıntı ve kaçak (izinsiz) kullanımlarından kaynaklanan idari ve fiziksel su kayıplarının varlığı,
2.	İçme ve kullanma suyu şebekesi için oluşturulmuş haritaları olmayan belediyelerin halihazırda varlığı,
3.	Su dağıtımını sağlayan şebeke hatlarının gerekli bakım ve onarımların zamanında ve yeterli düzeyde yapıl(a)maması,
4.	Yerel yönetimler düzeyinde teknolojik altyapısının yeterli olmaması veya hiç oluşturulmamış olması,
5.	Su kaynakları ve havzalara ilişkin veri tabanı yetersizliği,
6.	Veri eksikliği sebebiyle etkili bir planlamanın yapılamaması,
7.	Yerel yönetimler düzeyinde veri kontrolünü sağlayacak bir altyapı yetersizliği,
8.	Verilerin oluşturulmasında kullanılan kriterlerin standart olmaması
Su temini (Miktar), kalitesi ve hijyen sağlanmasına ilişkin sorunlar	
1.	Göç hareketliliği sebebiyle planlı olarak su yatırımlarının gerçekleştirilememesi,
2.	İzinsiz yapılaşmaların su temin ve tedarik süreçlerinin maliyetini arttırması,
3.	Yapılaşmanın olduğu bölgelerde plan değişiklikleriyle nüfus yoğunluğunun artmasının mevcut su kaynakları ve altyapı yetersizliğine neden olması,
4.	Su havzalarının gerçekleştirilen sosyal ve ekonomik faaliyetlerin planlı olmayan etkisiyle kirlenme tehdidi altına olması,
5.	Yer altı sularının planlı olmayan şekilde kullanılması, kullanım fazlalığının yer altı su kaynakları üzerinde baskı oluşturması,
6.	Aritma tesisleri, kanalizasyon sistemleri ve katı atık depolama alanlarından sızan suların yer altı sularını kirlenmesi,
7.	Özellikle ilçe belediyeleri düzeyinde su örneklerinin alındığı analiz noktalarının belirli olmaması, izleme ve denetleme yetersizliği.
Küresel Isınma ve İklim Değişikliği	

Kaynak: DSİ, 2000; TUSİAD, 2008. ve Karadağ, 2008:394-396'den faydalanılarak tablo yazar tarafından hazırlanmıştır.

¹¹6172 Sayılı Kanun, Md. 3, Birliğin görev alanı ve çalışma koşulları için Bkz: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6172.pdf>

6. BULGULAR

TÜRK KAMU YÖNETİMİ TEŞKİLATI BAĞLAMINDA SU YÖNETİMİ: TESPİTLER VE ÖNERİLER

Kullanım öncelikleri suyun sürdürülebilir bir yönetime ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır. İnsanlara düşük maliyetle, yeterli kalitede, gereksinim duyulan alanda ve zamanda su temin imkanı sağlamak su yönetiminin yapısal formuna şekil vermektedir (VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2000: 227). Su kaynaklarının kullanılması sürecinde kullanım miktarlarının belirlenmesi, su kaynaklarına kalite standartlarına uygun olarak erişilmesi ve temini gibi su konusunda farklı konularda yönetim adımlarını içeren farklı yasal düzenlemeler ve bu düzenlemeler arasındaki uyuma olan ilgiyi arttırmaktadır (Tuncer, 2018: 410). Ulusal plan ve programlar, normlar Türkiye'de su hizmetlerinin yönetim süreçlerini etkileme özelliğindedir. Bu etkinin kapsama alanı geniş, alan içindeki yetkili ve görevli kurum ve kuruluş sayısı fazla, planlama yapısı ise parçalı görüntü ortaya çıkarmaktadır. Özellikle kamu yönetimi teşkilat yapısında su yönetiminden sorumlu çok sayıda merkezi yönetim ve yerel yönetim biriminin bulunmasından kaynaklı yönetsel sorunların mevcut durumuna ilişkin tespitler ve öneriler¹² çalışmanın bulgular kısmında yer almaktadır.

T1: Kamu yönetimi teşkilatlanmasında meydana gelen yapısal değişiklikler, su yönetiminin yapısal formunu da etkilemektedir. Değişiklikten etkilenen idari yapılardan biri, su yönetiminde tarihsel arka planı en köklü olan Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü'dür. DSİ, yer altı ve yer üstü su planlanması, arazi ve su kaynaklarına yönelik verilerin toplanması; sulama, taşkın koruma, baraj inşası ve hidroelektrik santral (HES) süreçleri; nüfusu 100 bini aşan şehirlerde içme suyu temin edilmesi için yer altı sularından faydalanılmak istenmesi halinde ruhsat veren yetkili kuruluştur. Ancak kamu yönetimindeki reform süreçlerinden etkilenen DSİ; 2007 yılında Çevre ve Orman Bakanlığı; 2011 yılında Orman ve Su İşleri Bakanlığı; 2018 yılında ise Cumhurbaşkanlığı Sistemine geçilmesiyle birlikte Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde yer almıştır. Su yönetiminde temel görevleri olan kurumsal yapıların kamu yönetimi teşkilat yapısında meydana gelen değişim çeşitliliğinden etkilendiği bir araştırma tespiti olarak gelişmektedir.

Ö1: Suyun sürdürülebilirliğine ihtiyaç duyulan stratejik kaynak olma özelliği sebebiyle, su yönetiminin merkezi yönetim teşkilatı içinde kalıcı kurumsal yapılarla korunmasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede; Türkiye'de su yönetiminden sorumlu yönetim yapılarını tek bir çatı altında toplayan yönetim kademesinin (Bakanlık, Başkanlık, Koordinatörlük gibi) oluşturulması önerilmektedir.

T2: DSİ, kurumsal örgütlenme modeli temelinde; havza sınırları esas alınarak oluşturulan 25 Bölge Müdürlüğü ve bu müdürlüklere bağlı şube müdürlüklerini içeren bir kurumsal yapılanmadır. Bakanlık bünyesindeki çalışmalarını takip etmek üzere bir merkez teşkilatı Ankara'da bulunmaktadır. DSİ, su yönetim sürecinde hizmet sorumluluğunu havza sınırları esasıyla gerçekleştirirken; aynı havza sınırları içinde farklı yasal düzenlemelerden aldığı yetki ve sorumluluğu bulunan, merkezi ve yerel yönetimler düzeyinde çok sayıda su yönetim birimi bulunmaktadır¹³. Bu yönetim birimleri ise yetkili oldukları idari sınırları esas alarak su yönetimini sürdürmektedir.

Ö2: Türkiye'de havza sınırlarını esas alan kurumsal yönetim modelinin işleyebilmesi için havza sınırlarında su yönetiminden sorumlu diğer kurum ve kuruluşların koordinatörü olma sorumluluğunun merkezi yönetim düzeyinde su yönetiminden sorumlu bir birime, su yönetiminde geçmişi dikkate alındığında, DSİ'ye verilmesi

¹² Tespit için (T); Öneri için (Ö) kullanılmıştır. Her bir (T) ve (Ö) için numaralandırma yapılmıştır.

¹³ DSİ havza sınırları içinde su yönetimi süreçlerinde yetki ve sorumlulukları bulunan diğer kurum ve kuruluşlara il yönetimi, Çevre İl Müdürlüğü, il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri, ilçe belediyeleri, köy yönetimleri, su ve kanalizasyon idareleri, diğer ilgili bakanlıkların su yönetimiyle ilişkili birimleri, su kooperatifleri örnek verilebilir.

önerilmektedir. DSİ Bölge Müdürlüklerine verilecek yetkiyle; hazırlanan havza su yönetim planına bağlı ilerleme, eşgüdüm ve koordinasyonun sağlanabileceği öngörülmektedir.

T3:Türkiye'de kamu yönetimi teşkilatı içinde yer alan yerel yönetim birimleri, su yönetiminde yetki ve sorumluluğu olan yönetim birimleridir. Yerel yönetimler düzeyinde su yönetiminde iki model uygulamadadır. Metropol özelliği gösteren büyükşehir statüsündeki belediyelerde, 30 ilde su yönetim sorumluluğu; idari ve mali özerkliğe sahip olan, büyükşehir belediyelerine bağlı kuruluş statüsündeki su ve kanalizasyon idarelerine (SUKİ) aittir. 30 ilde SUKİ Modeli ile il idare sınıırını esas alan su yönetimi gerçekleştirilmektedir. 51 ilde, orta ve küçük ölçekli belediyelerde, su ve kanalizasyon hizmetleri belediye bünyesinde yer alan, asli yetkisi su yönetimi olmamakla birlikte; su hizmeti sağlama imkanlarıyla ilişkilendirilen fen işleri, altyapı işleri gibi birimler eliyle yürütülmektedir. Bu birimler belediye bünyesinde su yönetim birimi adı altında uzmanlaşmış, görev alanı ve kapsamı su hizmetleriyle sınırlandırılmış birimler değildir. Bu birimler belediye bünyesinde su hizmetlerine ek olarak birden fazla hizmeti aynı anda sağlama sorumluluğundadır. Doğrudan belediyeye bağlı katma bütçeli yapılar olması sebebiyle, sağlanan hizmetten elde edilen gelirin yalnız su yatırım ve hizmetlerinde kullanılması söz konusu değildir. Ayrıca 51 ilde il belediyesi, ilçe belediyesi, il özel idaresi, köy yönetimlerinin yönetsel sınırları su yönetim süreçlerinde dikkate alınmaktadır. Mevcut durumun su kaynaklarının stratejik ve sürdürülebilir bir kaynak olarak yönetilmesi önünde sorun teşkil ettiği, kamu yönetimi teşkilatı bağlamında su yönetiminde kurumsal yeterlilik özelliğinden uzak bir görüntü ortaya çıkardığı tespit edilmektedir.

Ö3:Yasal temelde orta ve küçük ölçekli belediyeler düzeyinde, su yönetimine özgü birimler (Su Yönetimi, Su İşleri Yönetimi Birimi gibi) oluşturulmasının yasal bir zorunluluk haline getirilmesi; su hizmetlerinden elde edilen gelirin önemli oranda oluşturulan birim hizmetleri (uzman personel, teknolojik kapasite, finansal yeterlilik sağlama potansiyeli gibi) ve yatırımları için kullanılmasını sağlamak için yasal düzenleme yapılması önerilmektedir.

T4:Türkiye'de yerelleşme politikalarıyla küresel su politikalar uyumluluk göstermektedir. Büyükşehir belediye sistemi içinde oluşturulan su ve kanalizasyon idareleri yerelde merkezi yapıların sorumluluğunda su yönetiminin gerçekleştirilmesine örnek yapılarıdır. Ancak oluşan bu yerelleşmenin etkisiyle yerel idari yapılar ile merkezi idari yapılar arasında sıkışan bir su yönetim yapısı görüntüsü incelenen yasal düzenlemeler özelinde tespit edilmektedir. 5216 ve 2560 sayılı Kanunlar su ve kanalizasyon idarelerine baraj yapma ve yaptırma yetkisini düzenlemektedir. Aynı yetki merkezi yönetim kuruluşu olan DSİ tarafından da kullanılabilir. Ayrıca sulama süreçleri için geliştirilecek projelerde yer altı ve üstündeki su kaynaklarının ve toprak yapısının korunması, kullanılması ve faydaya dönüştürülmesi sürecinde; büyükşehir belediyeleri ve DSİ başta olmak üzere birden fazla kurumun yetkisi bulunmaktadır. Yine "*Derelerin Islahını Yapmak*" görevi 6200 sayılı Kanun, 4 sayılı CBK ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (Md.7/r) ile DSİ ve BŞB için tanımlanmıştır. Bu durum hizmeti sağlamak için "asıl yetkili kim" sorgulamasını ve bir yetki çakışması tespitini beraberinde getirmektedir. Büyükşehir belediyeleri ve diğer belediyeler tarafından, yer üstü ve yer altı su kaynaklarından DSİ'nin bilgisi ve izni (oluru) olmaksızın içme ve kullanma su tahsisi yapıldığı ifade edilmekte; oluşan bu durumun havza su planlamasında teknik, idari ve hukuki sorun oluşturduğuna yönelik bir tespit ortaya çıkmaktadır. Tespiti desteklemeye yönelik içerik analizi yapılan örneklerden biri, "*11. Kalkınma Planı Su Yönetimi ve Güvenliği Özel İhtisas Komisyonu Raporu*"dur. Raporla; su kaynaklarına yönelik kirleticilerin düzenli, yeterli ve sürekli olarak izlenmesi gerektiği; ancak izleme yetkisi bulunan kurumların

çeşitliliği sebebiyle, tekrar eden izlemelerin ortaya çıktığı vurgulanmaktadır. Ayrıca; su tahsisine ilişkin birden fazla kurumun yetkisi bulunması sebebiyle; içme suyu ve İmar mevzuatı ile koordinasyon sorunlarının varlığı, kurumlar arası veri paylaşımına istenilen düzeyde ulaşılmadığı raporda yer verilen tespitler arasındadır (11. Kalkınma Planı Su Yönetimi ve Güvenliği Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2018).

Ö4:Sulama projelerinin geliştirilmesinde her faaliyet tanımının asıl yetkili yalnız bir birimle ilişkilendirilmesi; halihazırda büyükşehir belediyeleri veya DSİ için tanımlı olan taşkın kontrolü yetkisinin DSİ'nin havza bazlı bütüncül planlama kriterleri dikkate alınarak yasal temele kavuşturulması; DSİ ve büyükşehir belediyelerine 5216 ve 2560 sayılı Kanunlarla verilen su tahsis yetkisinin belirtilen çerçevede güncellenmesi önerilmektedir.

T5:Türkiye'de havza esaslı su yönetim planlarının yapım sorumluluğu DSİ ve SYGM aittir. DSİ, 25 havzada örgütsel yapısıyla süreci takip etmektedir. Havza içerisinde su tesisi ihtiyacı merkezi yönetim planlama ve koordinasyonu ile sağlanmakla birlikte işletme sorumluluğu yerel yönetimlere verilmektedir. Havzalarda oluşturulan izlem merkezleriyle kirlilik takibi DSİ tarafından gerçekleştirilmekte; yerel yönetimler şebeke üzerinden kullanıcılara sağlanan suların kullanım ve kirlilik takibini yapmaktadır. Havza içinde idari sınırlar esas alınarak su yönetimi gerçekleştirildiği için su tarifelerinin belirlenmesinde, bu idari sınırlar içindeki karar organları (belediye meclisi, il genel meclisi) etkilidir. Bu durumda, su yönetimi yerel düzeyde yerel siyaset etkisi ile karşı karşıya kalmaktadır. Ayrıca, havza sınırlarında suyun verimli kullanımı için kullanıcıların teşvik edilmesinde kurumsal düzeyde bilinç ve farkındalığa ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak mevcut durumda özellikle küçük ölçekli yerel yönetim birimlerinin su kaynakları planlaması ve yönetimi üzerine yeterli düzeyde teknik kapasite, uzman personel yeterliliği bulunmamaktadır.

Ö5:Su havzası içinde idari sınır esasıyla yetki kullanan kurum ve kuruluşların yetki ve görev çakışmasını önlemek için her bir kurum ve kuruluşa havza sınırlarını esas alan bir yönetim modeliyle ilişki kurularak yetki tanımlanması ve buna uygun bir teşkilatlanma modelinin yasal zeminde oluşturulması önerilmektedir. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda düzenleme yapılarak "*nüfusu 50 binden az olan belediyelere de su yönetiminde stratejik plan hazırlama zorunluluğu*" getirilmesi önerilmektedir. Bu yolla, yerel düzeyde su yönetim süreçlerinin yerel siyaset etkisinden uzaklaşabileceği öngörülmektedir.

T6:Türkiye'de merkezi yönetim düzeyinde su yönetiminden sorumlu çok sayıda kurumsal yapı, yasal zeminde yetkili ve görevlidir. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın sorumluluğunda DSİ, SYGM, SUEN, Havza Yönetimi Heyeti, Havza Yönetim Kurulu, Su Yönetimi Koordinasyon Kurulu, İl Su Yönetimi Koordinasyon Kurulu, Havza Su Tahsisi Heyeti ve 2023 yılında oluşturulan Ulusal Su Kurulu su yönetim süreçlerinde yer almaktadır. Bu kurumsal çeşitlilik çok sayıda strateji belgesi ve planın varlığını da beraberinde getirmektedir. Ulusal Havza Planı, Ulusal Havza Yönetim Stratejisi, Havza Yönetim Planı, Havza Koruma Eylem Planı, Havza Master Planı bu kapsamda örneklendirilebilir. Mevcut durum Türkiye'de çok sayıda kurum, birim ve planlama ile işleyen parçalı bir su yönetim yapısı tespitini ortaya koymaktadır.

Ö6:Türkiye'de su yönetimi organizasyon yapısında yetki merkezlerinde sadeleştirilmeye gidilmesi, su yönetim süreçlerinde çeşitli kurumlar eliyle oluşturulan planların bütüncül bir formda olmasını sağlamak için kapsayıcı bir su kanunu ile ilişkilendirilmesi önerilmektedir¹⁴.

¹⁴ Su kanunu, 2009 yılında açılan AB Çevre Faslı'nın kapanış kriteri olarak belirlidir.

T7:Tarım ve Orman Bakanlığı DSİ ve SYGM sorumluluğunda Nehir Havza Yönetimi Planları hazırlamaktadır. Ancak hazırlanan planlarda havza ölçeğinde bir kurum ve kuruluşa asli yetki verilmemiştir. Bu durumun havza esaslı su yönetiminin nasıl kurumsallaşacağına yönelik gelecek projeksiyonunu belirsizleştirdiği düşünülmektedir. Nehir havzalarındaki illerde birden fazla DSİ Bölge ve Şube Müdürlüğünü kapsayacak şekilde Havza Yönetim Heyetlerinin oluşturulması, nehir havzası yönetiminde yetki karmaşası ve karışıklığına sebep olmaktadır. Ayrıca Havza Yönetim Heyetlerine, ilde birden fazla yönetim sorumluluğu olan valilerin başkanlık etmesi, su yönetiminin uzmanlık gerektiren bir alan olması sebebiyle bir sorun olarak değerlendirilmektedir.

Ö7:Oluşturulması önerilen kapsayıcı su kanununda, Havza Yönetim Heyetlerine valiler yerine, ilgili havza DSİ Bölge Müdürünün başkanlık etmesi, havzada alınan kararların uygulanmasında DSİ Bölge Müdürlüğünün koordinatör sorumluluğunun düzenlenmesi önerilmektedir.

T8: 2023 yılında Tarım ve Orman Bakanlığı sorumluluğunda uygulamaya konulan eylem planlarından biri, "*Değişen İklim Uyum Çerçevesinde Su Verimliliği Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2023-2033)*" dır. 9 ulusal hedef, 49 ulusal strateji, 114 eylemden oluşan strateji belgesi bireysel olarak su kullanıcılarının su kullanımlarında verimliliği sağlamaktan, belediyeler düzeyinde su verimliliğini oluşturmaya kadar geniş bir kapsama sahiptir. Uygulama süreçlerinde su verimli kentler-belediye su kardeşliği etkinliği düzenleyerek su verimliliği farkındalığını arttırmayı amaçlayan bu süreçte belediyeler, binalarda su verimliliği hedeflerinin gerçekleşmesinde takip sorumluluğuna sahiptir. Ancak küçük, orta ve büyük ölçekli belediyelerde su yönetimine ilişkin birimlerin yapılandırılması zorunluluğu bulunmadığından; su verimliliği birimlerinin oluşturulmasından beklenen çıktıya ulaşamayacağı öngörülmektedir.

Ö8: Yerel yönetimler düzeyinde su yönetiminin yasal çerçevesinin yeniden yapılandırılması, doğrudan su yönetim sorumluluğu olan birimlerin mevcut teşkilat yapısına eklenmesi önerilmektedir.

T9:2023 yılında oluşturulan Ulusal Su Kurulu, su yönetiminde birimler arası koordinasyonun sağlanması, havza ölçekli planların ulusal su kuruluna sunulması ve görüşülmesi ve Cumhurbaşkanı onayı ile Resmi Gazetede yayımlanarak uygulamaya konulması yoluyla bir bağlayıcılık oluşturulması, kurulun alt kurullar oluşturarak su kalitesi, su verimliliği, sulama yönetimi gibi konularda alt birimler oluşturulması yoluyla katılımcı bir sürecin yapılandırılması hedeflenmiştir. Ancak su yönetimine ilişkin kapsayıcı bir su kanunu oluşturulmadan mevcut yasal düzenlemelerde eklemeye gidilerek yeni bir yapı oluşturmanın, mevcut diğer yapılarla görev ve yetki benzerliği sebebiyle yetki çakışması ve muhatap sorununu devam ettireceği düşünülmektedir.

Ö9:Oluşturulması önerilen su kanunu çerçevesinde, mevcut Ulusal Su Kurulunun yetki ve görev çerçevesinin diğer su yönetim birimlerinden farklılaştırılması, su politikalarının oluşturulmasında bağımsız bir idari otorite olarak yetkilendirilmesini sağlayacak bir yasal zemin oluşturulması önerilmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Su yönetimi; tarımdan sanayiye, enerjiden ulaşım, kentsel ve bölgesel gelişmeden çevre korumaya kadar farklı alanlarda oluşturulan politikalarla ilişki bağlamı kurulan bir konudur. Bu yönüyle su yönetimi konusu, su kaynaklarının çok boyutlu olma özelliğiyle ilişkilendirilen bir teşkilatlanma yapısını da beraberinde getirmektedir. Türkiye'de halihazırda su yönetim yapısını AB Su Çerçeve Direktifine uyumlu hale getirilen çok sayıda yasal düzenleme bulunmasına rağmen, henüz su yönetimini doğrudan konu edinen bütünsel bir "Su Kanunu" uygulamada

değildir. Kamu yönetimi teşkilat yapısında su yönetimi yapılanmasının; kurumlar arası işbirliği, eşgüdüm ve koordinasyonun etkin şekilde sağlanması; kurumların iş akış süreçleri ve görev tanımlarının sınırlarının çizilmesi bakımından çerçeve bir su kanununa olan ihtiyaç tespit edilmektedir.

Türkiye'de su yönetimi sürecinde su kaynağının tahsisi, kalite takibi, kirlilik kontrolü, dağıtılması ve işletimi, depolanması, kayıp ve kaçak kontrollerinin yapılması gibi temel işlevler yasal çerçevede yetki verilen çok sayıda kurum ve kuruluş tarafından yerine getirilmektedir. Karşılaşılan sorunlar çok yönlü ve birbirine bağlıdır. Bu konuda çalışan kurumların birbirinden farklı ve çok kademeli olmasının, su yönetimi anlamında bir yetki çatışması ve muhatap belirsizliği sorununu da beraberinde getirdiği çıkarılan sonuçlardandır.

Türkiye'de yerel yönetimler düzeyinde su yönetiminde idari sınırlar esas alınarak yetki ve sorumluluklar belirlenmekte; yönetim yapılarının örgütlenmesi idari sınırlar temelinde yapılmaktadır. Bu durum, koordinasyon eksikliği ve yönetsel gecikmeler halinde su kaynaklarının kaybına neden olarak görülmektedir. Sürdürülebilir su yatırımlarının hızlı, doğru ve verimli şekilde gerçekleştirilmesi için Türkiye'de su yönetimi teşkilat yapısının, idari sınırlar yerine havza sınırlarını esas alan bir yeniden yapılanmaya ihtiyaç duyduğu tespit edilmektedir.

Türkiye'nin arz ve talep yönetimine dayalı bir su yönetim sistemini uygulamaya koyabilmesi için su yönetimin idari yapılanmasında yer alan her bir birimin, özellikle yerel yönetim birimlerinin su yönetimine özgüledikleri kurumsal birimleri eliyle ve bir stratejik plan hazırlanarak yönetilmesi zorunluluğunun yasal zeminde düzenlenmesi gerektiği araştırmada ulaşılan sonuçlardandır.

DESTEK VE TEŞEKKÜR BEYANI

Çalışma herhangi bir destek almamıştır. Teşekkür edilecek bir kurum veya kişi bulunmamaktadır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Altın, Aytuğ. (2013). Kamu Hizmeti Anlayışında Değişim, Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.1,S.2,ss.101-118.
- Avcı, İlhan. (2019). "Dünya'da ve Türkiye'de Su Politikaları ve Su Yönetimi", İstanbul İnşaat Mühendisler Odası Yayını, S:168, ss.1-12, Erişim: <https://istanbul.imo.org.tr/Eklenti/342,sayı168-makale1pdf.pdf?0>, Erişim Tarihi: 10.07.2024.
- Aytuğ, Hüseyin Kutay. (2014)."Sürdürülebilir Su Kullanımı Açısından Avrupa Birliği Çevre Politikalarına Türkiye'nin Uyumu", Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 10, S. 2, ss. 1-18.
- Ayrançöl, Zülküf. (2019). Küresel Kamusal Mallar ve Su Hakkı, Ekin Kitapevi, Bursa.
- Çınar, Tayfun. (2009). "Türkiye'de Su Yönetiminin Yapısal Değişimi", İçinde (Ed.) Barış Övgün, Kamu Yönetimi: Yapı, İşleyiş ve Reform, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayın No: 598, Ankara, 2009, ss. 130-46.
- Dalkılıç, Yıldırım, Harmancıoğlu, Nilgün (2008). "Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifinin Türkiye'de Uygulama Olanakları", TMMOB 2. Su Politikaları Kongresi Bildiriler Kitabı, ss. 415-424.
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporu, 2022, Erişim: <https://cdniys.tarimorman.gov.tr/api/File/GetFile/425/Sayfa/759/1107/DosyaGaleri/dsi2022faaliyetraporu.pdf>, Erişim Tarihi: 06.07.2024.
- Eğerci, Petek. (2006). Türkiye'nin Avrupa Birliği Su Politikasına Uyum Durumunun Kuramsal ve Yasal Çerçeve Açısından İncelenmesi ve İleriye Yönelik Öneriler, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Gönüllük, Gökhan. (2019).Türkiye'de Su Yönetiminde Merkez ve Yerel İlişkileri, İstanbul Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Karadağ, Aybike Ayfer.(2008).Türkiye'de Su Kaynaklarına İlişkin Sorunlar Ve Çözüm Önerileri", TMMOB 2. Su Politikaları Kongresi, ss.389-400.
- Kılıç, Seyfi.(2009)."Su Yönetiminde Yeni Yaklaşım: Su Hakkı", H.Ü.İİBF Dergisi, C.27, S. 2, ss: 45-59.
- İlhan, Akgün.(2011).Yeni Bir Su Politikasına Doğru: Türkiye'de Su Yönetimi, Alternatifler ve Öneriler, Sosyal Değişim Derneği Yayını, İstanbul, 2011.
- Pınarcıoğlu Şirin, Nihal: (2022)."Türkiye'de Su Yönetimi", İçinde Günay Gönüllü, Cihan Necmi Günel Su Politikalarında Hak, Güvenlik Ve Yönetişim, Nobel Yayın Evi, ss.65-80.
- Şiltu, Esra & Akça, Lütfi. (2023). "İklim Değişikliği, Türkiye Yeraltı ve Yüzeysel Su Kaynakları",İklim Değişikliği Çerçevesinde Su Kaynaklarının Mevcut Durumu ve Geleceği İçinde, Ed.M. Emin Aydın, A. Duran, Şahin, TÜBA Raporları No:49. Erişim: https://www.tuba.gov.tr/files/yayinlar/raporlar/TUBA-978-625-8352-56-6_ch01.pdf, Erişim Tarihi: 05.06.2024.
- Şirin, Tolga .(2010)."Suyun İnsan Hakkı Olarak Değeri", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.16, S.3-4, ss.85-168.
- Tuncer, Azize S.; Nalbanat, Elif ve Rukiye Köroğlu. (2018)."Sürdürülebilir Su Yönetimi ve Uluslararası Sular Konusunda Türkiye'nin Yapmış Olduğu Anlaşmalara Genel Bir Bakış", Uluslararası Su ve Çevre Kongresi, Bursa.
- Topçu, Eral (2009).Bir İnsan Hakkı Olarak Su Hakkı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.Yayımlanmamış, Ankara.
- Turan, Erol & Bayrakdar, Engin. (2020). "Türkiye'nin Su Yönetim Politikaları: Ulusal Güvenlik Açısından Bir Değerlendirme", Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, C: 6(2), ss.1-19, Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/icps/issue/57241/727466>, Erişim Tarihi: 11.06.2024.
- TÜSİAD. (2008).Türkiye'de Su Yönetimi: Sorunlar Ve Öneriler, İstanbul, TÜSİAD Yayınları.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı,Değişen İklim Uyum Çerçevesinde Su Verimliliği Strateji ve Eylem Planı, Erişim: <https://www.tarimorman.gov.tr/SYGM/Haber/1119/Ulusal-Su-Verimliliği-Icin-Yol-Haritasi-Hazir>, Erişim Tarihi:06.06.2024.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 2024-2028 Stratejik Planı, Erişim: https://cdniys.tarimorman.gov.tr/api/File/GetGaleriFile/425/DosyaGaleri/587/dsi20242028_stratejik_plani.pdf, Erişim Tarihi: 10.06.2024.
- T.C. On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) Su Kaynakları Yönetimi ve Güvenliği Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2018, Erişim: <https://www.sbb.gov.tr/ozel-ih-tisas-komisyonu-raporlari/>, Erişim Tarihi: 10.06.2024.
- Uluırmak, Abdurrahman. (2014).Türkiye'de Su Yönetimi, Ankara Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yeter, Mümtaz. (2017).Türkiye'de Suyun Durumu ve Türkiye'nin Su Yönetimi" Nişantaşı Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yıldız, Dursun (2019). "Yeni İdari Yapılanma Sürecindeki Türkiye'nin Su Yönetimi: Mevcut Durum Raporu", Su Politikaları Derneği, Erişim: <https://hidropolitikakademi.org/uploads/wp/2019/05/1.pdf>, Erişim Tarihi: 10.06.2024.
- Yıldız, Fatih, Dişbudak, Kutay. (2006). "AB Su Çerçeve Direktifi ve Havza Yönetimi Yaklaşımı Bağlamında AB Ortak Tarım Politikalarında Su Yönetimi", Tarım ve Köy işleri Bakanlığı Türk Tarım Dergisi, S.167,ss.64-71. 1982 Anayasası, Erişim: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf>, Erişim Tarihi: 03.06.2024.
- 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Erişim: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710-1.pdf>, Erişim Tarihi: 10.06.2024.
- 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Erişim: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/19.5.4.pdf>, Erişim Tarihi: 11.06.2024.

- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Beş Yıllık Kalkınma Planları, Erişim: <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/>, Erişim Tarihi: 01.06.2024.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Mevzuat Listesi, Erişim: <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Kurum/24308110>, Erişim Tarihi: 10.06.2024.
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu, Erişim: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi:10.06.2024.
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Erişim: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5216&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 10.06.2024.
- 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, Erişim: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5302.pdf>, Erişim Tarihi: 01.06.2024.
- 6200 Sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce Yürütülen Hizmetler Hakkında Kanun, Erişim: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.6200.pdf>, Erişim Tarihi: 05.06.2024
- 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri, Erişim: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5355&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 03.06.2024.
- 6172 Sayılı Sulama Birlikleri Kanunu, Erişim: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/03/20110322-1.htm>, Erişim Tarihi: 06.06.2024.